

TARIM REHBERİ

TEB İşletme Bankacılığı

TEB

BNP PARIBAS ORTAKLIĞI

Türkiye Ziraatçılar Derneği Başkan Mesajı

Tarım bankacılığını güçlendirmek, tarım sektörünü güçlendirmenin ayrılmaz bir parçasıdır.

Türkiye'de tarım sektörünün istihdamdaki ağırlığı ile birlikte milli gelir ve ihracattaki payı, sektörün ekonomik anlamda taşıdığı önemi göstermektedir.

Bugün tarım sektörünün istihdama katkısı yaklaşık %30; milli gelire katkısı %12 seviyelerinde olup, tarım ürünlerinin ihracat hacmi ise yaklaşık 10 milyar dolar civarındadır. Sektör, sahip olduğu bu pay ile Türkiye'de ekonominin temeli olmaya devam etmektedir.

Ekonomik öneminin yanında, tarım sektöründen geçimini sağlayan nüfus göz önünde bulundurulduğunda tarımsal yapı büyük bir toplumsal önem taşımaktadır. Bu yapı, son yıllarda artan uluslararası rekabetin de etkisiyle hızlı bir dönüşüm süreci içine girmiştir. Bugün sektörün hedefi, tarımsal sanayinin güçlendirilmesi ve tarımdaki yüksek nüfusun, tarımsal sanayi başta olmak üzere tarımın ilişkili olduğu ve hammadde sağladığı diğer sektörlerle aktarılmasıdır.

Türkiye'de tarımın ekonomik ve sosyal anlamdaki önemine ve sahip olduğu büyüme potansiyeline karşılık, karşısındaki en temel iki sorun; finansman güclüğü ve girdi ile ürün arasındaki fiyat makasının giderek açılıyor olmasıdır. Ancak son dönemde tarım sektörüne verdikleri önemi artırmaya başlayan özel bankaların sektöre yoğun ilgisi ile birlikte tarıma finansman desteği artmaktadır. Bunun sektöre yansımaları henüz sınırlı kalıyor olsa da olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

Bu noktada, bankacılık sektörünün tarıma gerçek anlamda bir katkı sağlaması; sektörü anlamak ve sektörün esas unsuru olan çiftçileri hem finansal hem de vizyonel anlamda desteklemekten geçmektedir, çünkü güçlü bir Tarım Bankacılığı güçlü bir tarım sektörü üzerinde yükselir.

Tarım Bankacılığına bu anlayışla giren Türk Ekonomi Bankası'nın, tüm Tarım Bankacılığı çalışanlarını ve yöneticilerini çiftçileri bilgilendirme ve bilinçlendirme anlamında hazırlamış oldukları bu güzel çalışmalarından dolayı kutlar, en içten başarı dileklerimi iletirim.

İbrahim Yetkin
Türkiye Ziraatçılar Derneği Genel Başkanı

Önsöz

TEB İşletme Bankacılığı tarım sektörünü “Tarım Bankacılığı” ile destekliyor.

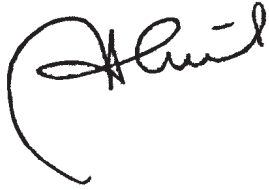
Türkiye ekonomisinin, dünya ekonomisi ile bütünleşme yolunda hızla ilerlediği, sanayi ve hizmet sektörüne gittikçe daha fazla odaklandığı bu dönemde, ülkemizin can damarlarından biri olan “Tarım Sektörü”, hayatımızdaki önemini ve canlılığını korumayı sürdürüyor.

Ülkemiz çiftçisinin, AB uyum süreci çalışmaları kapsamında, tarımda Avrupa standartlarını yakalaması ve toprağımızın gerçek potansiyelini ortaya çıkartmasının; ticari bir sürecin ötesinde, bir vatandaşlık görevi olduğu inancındayız.

TEB olarak, 2007 büyüme stratejilerimiz çerçevesinde çiftçimize özel hizmetlerle onlara olan desteğimizi ve işbirliğimizi güçlendirme kararı aldık. Buna paralel olarak sektörde yaşanan değişimleri anlayan, hem Türkiye’de hem dünyada tarım sektörü trendlerini takip eden uzman ve deneyimli “Tarım Bankacılığı” ekibimiz, ülkemizin dört bir yanındaki üreticilerimizin hayatını kolaylaştıracak.

Bölgelerin coğrafyalarına ve ürünlerine özel olarak şekillendirilmiş krediler ve tüm bankacılık hizmetlerini sunacak olan TEB “Tarım Bankacılığı” inanıyoruz ki, Türk tarımının sanayi, üretim ve ticareti alanında sektörün finansal gücüne güç katacak.

Bu vizyon ve inançla hazırlanan, “TEB Tarım Bankacılığı” rehberinin sizlere tüm tarım çalışmalarınızda yararlı bir kaynak olmasını diliyorum.

Varol Civil
TEB Genel Müdürü

İçindekiler

I. TÜRKİYE'DE TARIM	4
1. Tarıma Genel Bakış	5
a. Tarım Sektörünün Milli Gelire Katkısı	5
b. Tarımın İstihdamdaki Payı	5
c. Sektöre Kullanılan Krediler	6
d. Sektörde Fırsatlar ve Tehditler	6
2. Türk Tarımının Yapısal Özellikleri	7
a. Tarım Alanlarının Dağılımı	7
b. İşletme Yapıları	7
c. Tarımsal Üretimin Dağılımı	8
3. Bölgelerin Tarımsal Özellikleri	11
a. Türkiye'de Ekili Alanlar ve Tarımsal Üretim Değerlerine Göre Bölgeler	11
b. Tarımsal Ürünlerin Bölgesel Dağılımı	12
4. Tarım Üreticisinin Faaliyetine Yön Veren Süreçler	13
a. Üretim Sürecinde Üretici ile Birlikte Yer Alan Kişi-Kurum-Kuruluşlar	13
b. Tarım Finansman Takvimi-Üretici Ne Zaman Kazanır, Ne Zaman Harcar?	14
c. Türkiye'de Tarım Sektörünü Kimler Nasıl Destekliyor?	14
5. Üretim Değeri Yüksek Ürünler	21
a. Buğday	21
b. Mısır	22
c. Ayçiçeği	23
d. Patates	24
e. Tütün	25
f. Pamuk	26
g. Şeker Pancarı	27
h. Turunçgiller	28
i. Çay	29
j. Zeytin	30
k. Fındık	31
l. Üzüm	32
m. Seracılık	33
n. Büyükbaş Hayvancılık	34
6. Tarım Sigortaları	35
a. Bitkisel Ürün Sigortası	35
b. Hayvan Hayat Sigortası	35
c. Sera Sigortası	35
II. ORGANİK TARIM	36
III. TARIM'DA ÖZEL GÜNLER	40

Giriş

TEB Tarım Bankacılığı'nda ilk adım "Tarım Rehberi" ile atılmaktadır.

Bu rehber ile sektörün sadece finansal ihtiyaçlarına çözüm üretmekle kalmayıp; "Tarımsal Üreticilerin" bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve doğru şekilde yönlendirilmesi aşamalarında da yanlarında olmayı hedefliyoruz.

"Tarım Rehberi"nde amaç öncelikle sektörün temel dinamiklerini kavramak ve bu sayede sektörün gerçek ihtiyaçlarını tespit ederek tarımsal üreticilere sektör ile ilgili bilgileri tek bir kitap altında sunabilmektir.

Bu rehberde biz tarım sektörünün genel bir resmini çizmeye çalıştık; sektörün sahip olduğu büyük potansiyel, içsel ve dışsal nedenlerden kaynaklı finansal sıkıntılar ve sektörü bekleyen yeni fırsatları tespit edip, yorumladık. Bu genel resimde TEB; tarım üreticisinin karşılaştığı sorunları aşmada, yeni fırsatları değerlendirmede onları her yönden desteklerken; "Ekim-Hasat" dönemindeki nakit sıkışıklığını gideren, hayvan bakım giderlerini karşılayan, traktör, makina alımlarında ve yeni yatırımlarında üreticiyi destekleyen, yönlendiren ve ileri götüren gerçek bir "Tarım Bankacılığı" nı kuvvetli bir şekilde temsil etmektedir.

TEB İşletme Bankacılığı'nın sektördeki kuvvetli pozisyonu ilerleyen dönemlerde gerçekleştireceği çalışmalar ile daha açık bir şekilde görülecektir.

TEB İşletme Bankacılığı

I. Türkiye'de Tarım

Türkiye'nin sahibi hakikisi ve efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür.

1 Mart 1922

H. Atatürk

1. Tarıma Genel Bakış

Türkiye, sahip olduğu farklı iklim ve toprak özelliklerinden kaynaklanan geniş ürün yelpazesi, 97 milyon ton üzerinde üretimi, 45 milyar YTL'lik tarımsal ekonomik değeri ve 12 milyonun üzerinde tarım çalışanı ile gerçek bir tarım ülkesidir.

Bu göstergeler ile tarım, Türkiye için ekonomiye büyük katkısını ve coğrafi özellikleri ile göz ardı edilemeyecek düzeyde önemli sektörlerden biri olma özelliğini bugün de sürdürmektedir.

a. Tarım Sektörünün Milli Gelire Katkısı

Tablo 1. 4 Ana Sektörün Ekonomiye Kazandırdıkları

1980-2003	Tarım (%)		Sanayi (%)		İmalat (%)		Hizmet (%)	
	1980	2003	1980	2003	1980	2003	1980	2003
DÜNYA	7,3	3,6	34,1	26,8	19,8	15,8	51,2	65,9
ABD	2,4	1,4	32,6	21,7	22,2	13,9	64,8	77,3
AB	4,2	1,9	35,1	24,3	24,1	16,4	53,7	65,4
TÜRKİYE	26,1	11,7	25	28,2	17,1	20	49,1	58,5

Son 20-25 yılda hem Türkiye'de hem de dünyada sektörlerin göstermiş oldukları farklı gelişim performanslarına bağlı olarak milli gelirdeki paylarında da fark edilir ölçüde değişiklikler yaşanmıştır. Bu dönem içinde dünya genelinde milli gelirin sektörler arası dağılımına bakıldığında ağırlığın üretimden hizmet sektörüne doğru kaymaya başladığı; bununla birlikte tarımın ekonomideki payının da yüksek bir oranda gerilemiş olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye'de de dünya ile paralellik göstererek milli gelirden 1980'li yıllarda %25'ler seviyesinde olan tarımın payı, diğer sektörlerle yönelme sonucunda bugün %10'lar seviyesine düşmüştür.

Bu değişim tarımsal üretimin azalmasından çok son 20 yılda diğer sektörlerde yaşanan gelişmelerle yakından ilgilidir. Dünyadaki ve AB'deki durumla kıyaslandığında Türkiye'de tarımın milli gelirden aldığı payın bugün hâlâ dünya ortalamasının oldukça üzerinde olduğu ve 2005 yılında 40 milyar YTL ile GSMH'den %10'lar seviyesinde bir pay aldığı görülmektedir.

b. Tarımın İstihdamdaki Payı

Tablo 2. Türkiye'de Tarım Sektöründe Kaç Kişi Çalışıyor?

Yıl	Tarım	Sanayi	Hizmet
1980	54,2	14,5	31,3
1985	50,4	15,5	34,1
1990	46,9	15,3	37,8
1995	44,1	16	39,9
2000	36	17,7	46,3
2004	35,2	18,3	47,7
2007/01	27,3	20,3	49,1

2007 yılı itibarı ile Türkiye'de istihdamın %27,3'ü tarım alanında faaliyet göstermektedir. Sektörün GSMH'deki payı azalırken; istihdamın artması kişi başına düşen gelirin azalmasına neden olmaktadır.

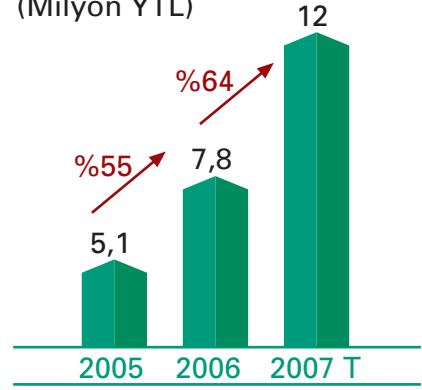
Kaynak: DİE, 2003 yılı verileri

c. Sektöre Kullandırılan Krediler

T.C. Merkez Bankası kayıtlarına göre; 2006 yılında %55 artış gösteren tarım sektörü kredilerinde; 2007 yılında %64'lük artış ile 12 milyar YTL'lik kullandırım beklenmektedir.

Tarım sektörüne kullandırılan krediler son yıllarda artış göstermiş olsa da toplam krediler içindeki payı sadece %3'ler seviyesinde yetersiz kalmaktadır. Kredilerdeki artışın %50'nin üzerinde olmasının nedenlerine bakıldığında; son yıllarda kamu bankalarından sonra özel bankaların da sektöre finansal destek sağlaması; üreticilere sunulan kredi çeşitliliğinin artırılması ve özel bankacılık hizmetleri sunulması yer almaktadır.

Sektöre Kullandırılan Krediler (Milyon YTL)

Kaynak: TCMB, Sektör Verileri

d. Sektörde Fırsatlar ve Tehditler

Güçlü Yanlar (Sektörel)

- Dünya genelinde belli ürünlerde miktar ve kalite yönünden önemli üretici konumunda olunması (fındık, kuru üzüm, kuru incir, kuru kayısı, tütün vs.)
- Zengin doğal altyapı (iklim, toprak, ürün çeşitliliği)
- Sektörde bilgi ve tecrübe sahibi kişi sayısının fazlalığı
- Büyük organik tarım potansiyeli
- Yeni Tarım Yasası
- Avrupa Birliği müzakereleri

Fırsatlar (Sektör Dışı)

- Üretimin artırılabilme potansiyelinin yüksekliği (GAP, KOP projeleri vs.)
- Tarımın bağlantılı olduğu diğer sektörlerdeki (sanayi) gelişmeler
- Potansiyel büyük pazarlara yakınlık

Zayıf Yanlar (Sektörel)

- Küçük ölçekli, parçalı işletme yapısı
- Çiftçilerin eğitim düzeyinin düşük olması
- Örgütlenme bilinci ve düzeyinin yetersizliği
- Yetersiz ve bilinçsiz girdi kullanımı
- Yüksek girdi maliyeti
- Pazarlama sistemindeki yetersizlikler
- Tarımsal veri tabanının oluşturulamaması
- Avrupa Birliği müzakereleri

Tehditler (Sektör Dışı)

- Üretim ve ihracat desteğinin yetersizliği
- Bankaların sektöre özel ürünler sunmaması
- Ekonomi ve faizlerdeki hareketlilik

Türkiye'de toplam yüzölçümünün yaklaşık %50'sinin tarım alanı olarak kullanılıyor olması, Türkiye'nin çok geniş bir alana yayılmış tarım yapılabilir topraklara sahip olduğunun göstergesidir.

2. Türk Tarımının Yapısal Özellikleri

a. Tarım Alanlarının Dağılımı

Türkiye'de toplam yüzölçümünün yaklaşık %50'sinin tarım alanı olarak kullanılıyor olması, Türkiye'nin çok geniş bir alana yayılmış tarım yapılabilir topraklara sahip olduğunun göstergesidir. 2003 yılı istatistiklerine göre, Türkiye 22 bin dekar tarla, 818 dekar sebze ve 2,6 bin dekar meyve alanına sahiptir.

Tarım alanları yıllar içinde orman ve mera alanlarının da tarım arazisine dönüştürülmesiyle beraber sürekli olarak genişlemektedir. Son 23 yılda tarla alanları içinde ekili alan miktarı %2,7 artarken nadas alanlarında %13,6 oranında bir azalma yaşanmıştır. Bu da tarım açısından son derece önemli bir gelişmedir. Teknolojide yaşanan yeniliklerin (sulama sistemleri, tarımsal ekipmanlarda çeşitlilik...) üretici tarafından benimsenmesi ve uygulamaya konulması ile arazilerin veriminin artırılmasının bu gelişmede payı büyüktür. (Tablo 3.)

Tablo 3. Tarım Alanlarını Nasıl Kullanıyoruz?

Yıl	Tarla Alanı (da)			Sebze Alanı (da)	Meyve Alanı (da)	TOPLAM
	Ekilen Alan (da)	Nadas (da)	İşlenen Tarla Alanı (da)			
1980	16.372	8.188	24.560	596	3.019	28.175
1990	18.868	5.324	24.192	635	3.029	27.856
2000	18.207	4.826	23.033	793	2.553	26.379
2003	17.563	4.990	22.553	818	2.655	26.026
1980-2003 ortalama değişim (%)	2,7	-13,6	-2,8	11,5	-16	-2,6

Kaynak: DİE, 2003 yılı verileri

b. İşletme Yapıları

Tarım sektörünün en önemli sorunlarından biri, işletmelerinin büyük bir kısmının küçük ölçekli olmasıdır. Bu işletmelerin %65'ini 5 hektardan küçük işletmeler oluşturmaktadır. 20 hektar ve üstü olarak tanımlanan büyük işletmeler ise toplamın sadece %6'sı düzeyindedir. (Tablo 4.)

Tablo 4. Tarımsal İşletmelerde Ölçek

İşletme Genişliği	İşletme Sayısı	Oran %	Alan (da)	Alanların Oranı %
Küçük (5<Ha)	1.958.281	64,8	39.331.138	21,3
Orta (5-20 Ha)	887.328	29,4	82.004.847	44,5
Büyük (20 Ha 4+)	175.598	5,8	62.993.516	34,2
Toplam	3.021.207	100	184.329.501	100

Kaynak: DİE, 2003 yılı verileri

Diğer yandan işlenen alanların işletme ölçüğüne göre dağılımına bakıldığında sektörde çarpık bir ölçek yapısı olduğunu söylemek mümkündür: İşletme sayısının %65'ini oluşturan küçük işletmeler işlenen alanların sadece %21'ini; %6'yı oluşturan büyük işletmeler ise işlenen alanın %34,2 gibi büyük bir oranını kullanmaktadır. (Tablo 4.) AB uyum süreci çerçevesinde hazırlanan Yeni Tarım Yasası, Haziran 2006'da yürürlüğe girmiştir. Yasanın hazırlanmasındaki amaç, Türk çiftçisini Avrupa standartlarına hazırlamak olduğundan; bu kapsamda yapılan ilk çalışma kayıtlı çiftçi sayısının Tarım Bakanlığı'na her yıl Çiftçi Kayıt Sistemi belgesi güncellenerek artırılmasıdır.

Tablo 5. Tarımsal İşletmelerde Arazi Parça Sayısı

İşletmelerde Arazi Parça Sayısı	1980		1991		2004	
	İşletme Sayısı	%	İşletme Sayısı	%	İşletme Sayısı	%
1-3 Arası	1.270	35,7	1.716	43,3	588	19,5
4-5 Arası	797	22,4	904	22,8	1.734	57,4
6-9 Arası	791	22,2	760	19,2	485	16,1
10+	701	19,7	587	14,8	214	7
Toplam	3.559	100	3.967	100	3.021	100

Kaynak: DİE, 2003 yılı verileri

Türkiye'deki tarımsal işletmelerin bir diğer özelliği ve sıkıntısı ise parçalı bir yapıya sahip olmalarıdır. Tarım işletmelerinin bu parçalı yapısı özellikle toprak verimliliğinin artırılması ve uzmanlaşmayı engelleyen önemli bir faktör olarak Türk tarımının başlıca yapısal sorunlarından birisi olarak göze çarpmaktadır.

2000'li yıllarda tek parçalı araziye sahip işletmelerin oranı %19,5 iken, 5 parçalı araziye sahip olanların oranı %57,4'tür. Geçmiş yıllara göre olumlu yönde bir gelişme olsa da arazi parça sayısının hala çok fazla olduğu görülmektedir. (Tablo 5.)

c. Tarımsal Üretimin Dağılımı

Tablo 6. Hangi Tarımsal Ürünleri Yetiştiriyoruz?

Ürün Grubu	1980 (ton)	1990 (ton)	2000 (ton)	2003 (ton)	1980-2003 Değişim (%)
Tarla Ürünleri	38.457	55.453	63.432	55.689	44,81
Sebze	11.990	16.457	22.358	24.020	100,33
Meyve	9.545	10.747	13.421	13.141	37,67
Toplam	59.992	82.657	99.211	92.850	54,77

Kaynak: DİE, 2004 yılı verileri

Türkiye'de 2003 yılında 55,6 bin ton üretim üç ürün grubu altında gerçekleşmiş olup; bu ürün grupları üretim değerlerine göre sırası ile tarla ürünleri, sebze ürünleri ve meyve ürünleridir.

Türkiye'de tarla ürünleri yıllara göre üretim hacimlerine bakıldığında önce artış hızında yavaşlama (1990-2000 yılları arası) ardından da gerileme (2000-2003 yılları arası) görülmesine rağmen; dekar başına üretim (ton) miktarına bakıldığında, 1980 yılında 1,56 ton; 1990 yılında 2,29 ton; 2000'de 2,75 ton ve 2003'te 2,46 tondur. Tarla ürünlerinin hemen arkasından ise sebze grubu gelmektedir. Son 20-25 yıllık dönem içinde üretim hacmi en fazla artan ürün grubu %100,33'lük artış ile sebze ürünlerinde yaşanmıştır. Sebze gruplarındaki artışta sebze fiyatları, verimlilik başta gelen nedenlerdendir.

Son sırada yer alan meyve üretiminde ise bu dönemdeki artış oranı %37,67'dir. 2006 yılına ait istatistiksel veriler olmamakla birlikte, son 3 yılda sebze ve özellikle de meyve üretiminin büyük bir artış gösterdiği ve göstermeye de devam edeceği tahmin edilmektedir. (Tablo 6.)

Tablo 7. Tarla Ürünleri - Ne Yetiştiriyoruz?

Tarla Ürünleri	Üretim (ton)	Üretimdeki Payı (%)
Tahıllar	33.957.910	57
Endüstriyel Bitkiler	14.667.728	25
Yumru Bitkiler	7.084.000	12
Yağlı Tohumlar	2.501.419	4
Baklagiller	1.583.800	3
Toplam	59.794.857	100

Türkiye'de tarla ürünleri ekim alanları içinde tahıllar ilk sırada gelmektedir. Tahılları, endüstriyel bitkiler izlemektedir. (Tablo 7.)

Tablo 8. Tahıllar

Tahıllar	Üretim					2001-2005	
	2001	2002	2003	2004	2005	Değişim %	Fark ton
Buğday	19.000.000	19.500.000	19.000.000	21.000.000	21.500.000	13	2.500.000
Arpa	7.500.000	8.300.000	8.100.000	9.000.000	9.500.000	27	2.000.000
Çavdar	220.000	255.000	240.000	270.000	270.000	23	50.000
Yulaf	265.000	290.000	270.000	275.000	270.000	2	5.000
Kaplıca	7.000	8.000	8.200	8.500	7.400	6	400
Mısır	2.200.000	2.100.000	2.800.000	3.000.000	4.200.000	91	2.000.000
Darı	6.700	7.200	7.000	7.000	7.200	7	500
Çeltik	360.000	360.000	372.000	490.000	600.000	67	240.000
Kuşyemi	210	450	600	560	100	-52	-110
Mahlut	11.650	10.000	9.000	7.500	6.700	-42	-4.950
Toplam	29.572.561	30.832.652	30.808.803	34.060.564	36.363.405	23	6.790.844

İlk sırada yer alan tahılların, üretim miktarlarına göre ürün dağılımına bakıldığında; tahıllar içinde son yıllarda en hızlı üretim artışını mısır ürününün göstermiş olduğu, Türkiye'de tahıl grubu dendiğinde ilk akla gelen iki ürün olan buğday ve arpa üretimlerinin ise iklim koşullarında yaşanan gelişmeler ve fiyat istikrarsızlık nedeni ile paylarını korudukları görülmektedir. (Tablo.8)

Tablo 9. Sebze Üretimi - Ne Yetiştiriyoruz?

Sebzeler	Üretim (ton)	Üretimdeki Payı (%)
Yaprağı Yenen Sebzeler	1.685.505	7
Baklagil Sebzeleri	756.000	3
Meyvesi Yenen Sebzeler	19.769.000	85
Soğansı, Yumru ve Kök Sebzeler	863.060	4
Diğer Sebzeler	142.012	1
Toplam Üretim	23.215.577	100

Son 25 yıllık dönemde ekili alanlardaki artışa paralel olarak üretim payı bakımından en yüksek artışı gösteren ürün grubu sebzelerdir. Sebzeler içinde tüm alt grupların pazar güçleri birbirlerine oldukça yakın ve yüksek düzeydedir.

Kaynak: DIE, 2004 yılı verileri

Sebzeler; yaprağı yenen, meyvesi yenen, baklagil, soğansı yumru ve diğer sebzeler olarak gruplandırıldığında, yaprağı yenen sebzeler grubu içinde yer alan aysberg üretiminde 2004-2005 sezonunda %246'lık bir artış gerçekleştiği görülmektedir. Meyvesi yenen sebzeler içinde yer alan domates, kavun, karpuzun üretimi artmaya devam etmektedir. Kuru soğan üretiminin önemli bir payı olan soğansı yumru sebzelerde üretim artmaya devam etmektedir. (Tablo 9.)

Tablo 10. Meyve Üretimi - Ne Yetiştiriyoruz?

Meyveler	Üretim (ton)	Üretimdeki Payı (%)
Üzümsü Meyveler	4.220.600	30
Taş Çekirdekli	2.931.900	21
Turunçgiller	2.707.500	19
Yumuşak Çekirdekli	2.513.450	18
Çay	1.105.000	8
Sert Kabuklular	592	0
Toplam	14.070.450	100

Kaynak: DIE, 2004 yılı verileri

Tarımsal üretimde bir diğer önemli grup da meyvelerdir. Türkiye'de meyve üretim hacminin en büyük bölümünü üzüksü meyveler oluşturmaktadır. Taş çekirdekli, üzüksü meyvelerden sonra meyve grupları içinde üretim değeri en yüksek ikinci alt gruptur. Taş çekirdekli meyveler arasında başta zeytin olmak üzere kiraz, kayısı ve şeftali; üzüksü meyveler arasında ise başta üzüm olmak üzere incir ve muz üretim değeri en yüksek meyve çeşitleridir. Pazar gücü bakımından ise en önemli meyve gruplarını turunçgiller ve çay oluşturmaktadır. (Tablo 10.)

3. Bölgelerin Tarımsal Özellikleri

a. Türkiye'de Ekili Alanlar ve Tarımsal Üretim Değerlerine Göre Bölgeler

Türkiye'de tarımsal özelliklerine göre 9 farklı bölge bulunmaktadır. Toplam 26,8 milyon hektar işlenen alan içerisinde en büyük alana sahip olan bölge, %20,44'lük pay ile Orta Güney bölgesidir. Bunu Orta Kuzey bölgesi takip etmekte olup, bu bölgeler ağırlıklı olarak İç Anadolu ve Çukurova kesimini kapsamaktadır.

Tablo 11. Ekili Alan ve Üretim Değerine göre Tarım Bölgeleri

Tarım Bölgeleri	İşlenen Toplam Tarım Alanı (ha)	Türkiye İçindeki Payı (%)	Bölgede Tarım Faaliyetinin Yoğun Olduğu İller
Orta Kuzey	4.639.583	17,31	Ankara, Bilecik, Bolu, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Kırşehir, Kütahya, Uşak, Yozgat, Kırıkkale
Ege	2.892.835	10,79	Aydın, Balıkesir, Burdur, Çanakkale, Denizli, İzmir, Isparta, Manisa, Muğla
Marmara	1.780.655	6,64	Bursa, Edirne, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ
Akdeniz	1.018.504	3,80	Adana, Antalya, Gaziantep, Hatay, İçel, Kahramanmaraş
Kuzeydoğu	1.089.030	4,06	Ağrı, Artvin, Erzincan, Erzurum, Kars
Güneydoğu	3.466.287	12,93	Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Van, Batman, Şırnak
Karadeniz	1.650.027	6,16	Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Trabzon, Bayburt, Zonguldak, Kastamonu, Bartın
Orta Doğu	2.208.030	8,24	Adıyaman, Amasya, Elazığ, Malatya, Sivas, Tokat, Tunceli
Orta Güney	5.479.104	20,44	Afyon, Kayseri, Konya, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Karaman
Toplam	26.801.182	100,00	

Kaynak: DİE, 2001 yılı verileri

Toplam 26,8 milyon hektar işlenen alan içerisinde en büyük alana sahip olan bölge, %20,44'lük pay ile Orta Güney bölgesidir.

b. Tarımsal Ürünlerin Bölgesel Dağılımı

Her bölge sahip olduğu iklim ve coğrafi özelliklere bağlı olarak farklı ürün çeşitliliğine sahiptir. Tablo 12'de belirtilen ürünler, Türkiye'de en yüksek ortalamaya sahip ürünlerdir. Ürün çeşitliliği en yüksek olan bölgeler Ege, Akdeniz ve Güneydoğu'dur.

Tablo 12. Nerede ne yetiştiriyor?

Bölgeler	Bölgenin Özellikleri	Yetiştirilen Ürünler
Orta Kuzey	Bölgede çalışanların %50'si tarım alanında faaliyet göstermektedir.	Buğday, Arpa, Şeker Pancarı
Ege	Bölgede, ekilen alanlar toplam alanın %63'ünü oluştururken, tarımda çalışanların oranı %53'tür.	Pamuk, Tütün, Karpuz, Domates, Zeytin
Marmara	Türkiye'de bölge yüzölçümüne göre, ekili-dikili alanın en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesidir. Bölgede aynı anda, üç değişik iklim tipinin görülmesi, tarım ürün çeşidini artırmıştır.	Ayçiçeği, Çeltik, Karpuz
Akdeniz	Tarıma elverişli geniş düzlüklerin bulunması ve ayrıca toprağın verim gücünün fazla olması üretimi artırmaktadır. Ekili-dikili alanlar bakımından %20 ile dördüncü sıradadır.	Pamuk, Portakal, Mandalina, Fıstık, Limon
Kuzeydoğu	Bölgede coğrafi yapısı nedeni ile üretimden daha fazla hayvancılık gelişmiştir.	Patates ve Hayvancılık
Güneydoğu	Bölgede coğrafi yapısı nedeni ile üretimden daha fazla hayvancılık gelişmiştir.	Pamuk, K.Mercimek, Karpuz, Buğday
Karadeniz	Bölgede çalışan nüfusun %70'i geçimini tarımdan sağlamaktadır. En verimli tarım arazileri kuzeye bakan yamaçlarda görülür.	Çay, Fındık
Orta Doğu	Nüfusun %42'si tarımla uğraşmaktadır.	Buğday, Şeker Pancarı
Orta Güney	Türkiye'nin şeker pancarı merkezi Konya bu bölgede yer almaktadır.	Şeker Pancarı, Patates

Kaynak: Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Tarım Sektörünün Finansmanı Projesi, www.tzob.org.tr, www.ziraatci.com, www.tarim.gov.tr gibi çeşitli kaynaklardan derlenerek hazırlanmıştır.

4. Tarım Üreticisinin Faaliyetine Yön Veren Süreçler

Tarımın finansmanı tarafında, tarımsal üretim sürecinin ve tarım üreticisinin tanınması, sektördeki nakit akışı döngüsünün ve finansal ihtiyaçların anlaşılması için 3 temel soru bulunmaktadır.

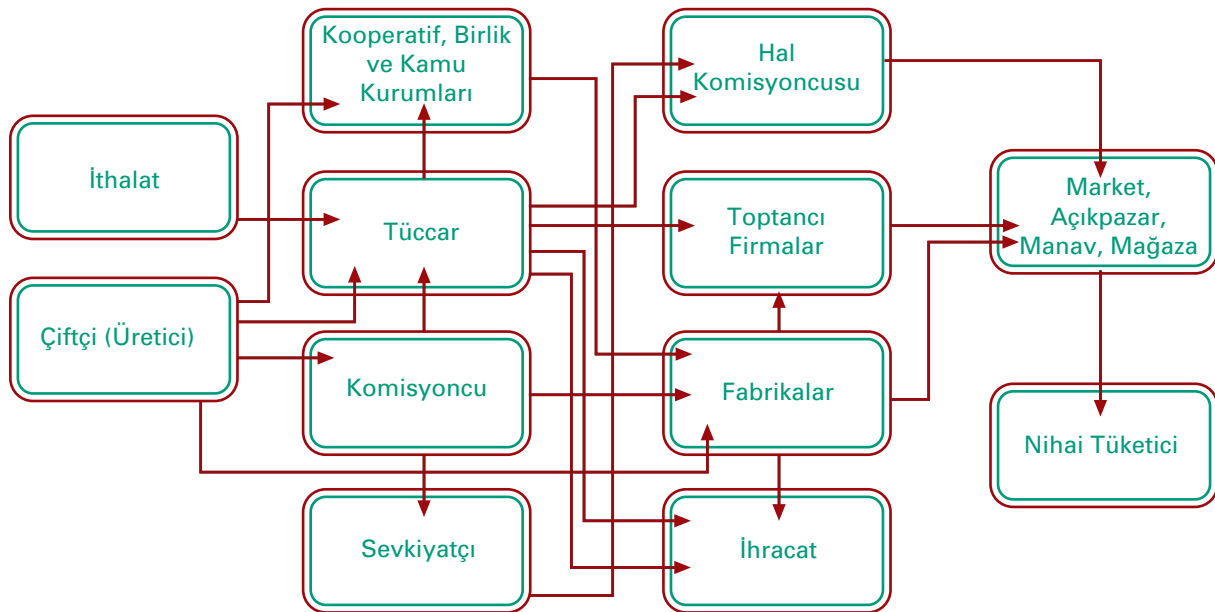
1. Tarım sektöründe üreticinin iletişimde olduğu kişi, kurum ve kuruluşlar kimlerdir?
2. Tarımsal üreticiler hangi dönemlerde finansman ihtiyacı duyar? Hangi dönemlerde nakit girişleri yoğunlaşır? (finansman döngüsü)
3. Tarımsal üreticiler finansman ihtiyacı duydukları dönemlerde kimlerden destek alır?

Bu soruların cevaplarını verebilmek için sırasıyla 3 anahtar konuya değineceğiz:

- Sektörün faaliyet döngüsü,
- Üretim değeri yüksek bazı ürünlerin finansman döngüsü (Tarım Takvimi),
- Sektöre devlet ve özel sektör eliyle yapılan yatırımlar ve destekler.

a. Üretim Sürecinde Üretici ile Birlikte Yer Alan Kişi-Kurum-Kuruluşlar

Sektörün Faaliyet Döngüsü

Tarım sektörünün faaliyet döngüsü içerisinde birbiriyle ilişkili pek çok aktör yer almaktadır. Yukarıdaki şemada tarımsal faaliyet zincirinde yer alan tüm unsurlar gösterilmiştir.

Bu karmaşık döngünün temel özelliklerinden biri ürünü üreticiden nihai tüketiciye ulaştırma işlevini üstlenen aracı aktörlerin (tüccarlar-kamu kuruluşları-hal komisyoncuları-fabrikalar...) birbirleri arasındaki alım-satım ilişkilerinin de oldukça yoğun olmasıdır.

Ancak son dönemde aracı aktörler üretim öncesi çiftçilerle özel anlaşmalar (sözleşme üretim) yapma yoluna gitmekte, bu anlaşmalar dahilinde üreticiye sağladıkları teknik destek ve kontrol süreçleri ile de daha kaliteli ve güvenilir ürün alma imkanı bulmaktadırlar.

b. Tarım Finansman Takvimi - Üretici ne zaman kazanır, ne zaman harcar?

Tarım üreticilerini banka ile buluşturmak, bu iki sektör arasındaki iletişimi artırarak sektörü en etkin şekilde destekleyebilmek için tarımsal üretimin finansman döngüsünü ya da başka bir deyişle tarımsal üretim takvimini bilmek üreticinin ihtiyaçlarına doğru zamanda cevap verebilmek açısından oldukça önemlidir.

Aşağıdaki tabloda üreticisine destek vermeyi hedeflediğimiz, üretim değeri yüksek bazı ürünler için tarım takvimi oluşturulmuştur.

Ürün / Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Buğday	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Mısır	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Pamuk	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Turfanda Sebze	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Seraçılık	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Şeker Pancarı	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Karpuz-Kavun	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Üzüm	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Turunçgiller	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Elma	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Patates	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Tütün	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Çay	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zeytin	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Fındık	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

NOT: Tabloda koyu renkle gösterilen alanlar ilgili üründe üreticinin finansman ihtiyacının yoğunlaştığı ayları gösterirken açık renkle gösterilmiş olan alanlar ise üretim sonrası üreticiye yapılan ödemelere bağlı olarak nakit akışının hızlandığı ayları ifade etmektedir.

Kaynak: www.tarim.gov.tr sayfasındaki Tarım Takviminden faydalanılarak derlenmiştir.

c. Türkiye'de Tarım Sektörünü Kimler Nasıl Destekliyor?

Yeterli kamu ve özel sektör desteği olmadıkça sürdürülebilir bir tarım sektörü oluşturabilmenin oldukça zor olduğu bilinmektedir. Türkiye tarım potansiyeli oldukça yüksek bir ülke olmasına rağmen bugün küresel pazarda hak ettiği yerin çok gerisinde kalmış durumdadır. Bunun en temel nedenlerinden birisi tarıma destek ve yatırımın yeterli düzeyde yapılmıyor olmasıdır.

Türkiye'de sermaye yatırımlarının sektörel dağılımına bakıldığında tarımın geri sıralarda olduğu ve her geçen yıl da gerilemeye devam ettiğini görülmektedir ki bu da aslında sektörün büyüme performansı ve rekabet gücündeki zayıflığı kısmen de olsa açıklamaktadır. (Tablo 13.)

Tablo 13. Yatırımcılar Tarım Sektörüyle Ne Kadar İlgileniyor?

Yıl	Tarım	Maden	İmalat	Enerji	Ulaştırma	Turizm	Konut	Diğer Hizmetler
1980	7,6	3,3	28,5	8,7	14,2	0,6	27,8	6,7
1985	7,4	5,1	23,1	10,2	22	1,4	18,8	8,9
1990	5,4	1,8	19,5	7,6	17,9	3,8	33,1	6,7
1995	5,4	1,3	22,6	2,9	18,8	2,4	35,7	6,9
2000	4,9	1,1	19,4	7,3	30,1	3,6	15,8	9,1
2004	4,6	1,8	33,2	5	23,3	5,6	9,2	9,1

Kaynak: DPT, 2004 verileri

c.1. Devletin Sağladığı Destekler

1. Doğrudan Gelir Desteği (DGD)

Tarım sektörü 2001 yılından 2003 yılına kadar sadece alan esaslı ve uygulamada mülkiyet sahiplerinin daha fazla yararlandığı bir destekleme sistemi olan DGD ile desteklenmiştir. 2003 yılından sonra destekler çeşitlenmeye başlamıştır. Bugünkü uygulamada bitkisel üretim yapan her kayıtlı araziye temel DGD; toprak analizi yaptıran ve organik tarım yapan çiftçilere ise ilave DGD verilmektedir. Ancak destekleme araçlarının en büyük kısmını oluşturan DGD'lerde yaşanan gecikmeli ödeme problemleri özellikle ekili alanlar için gübreleme ve ilaçlama, yeni ekilecek alanlar için ise tohum alımı gibi ihtiyaçlarının arttığı bahar dönemlerinde çiftçileri finansal olarak zora sokmakta ve gübre, ilaç ile tohumu vadeli almaya yönelterek maliyetleri artırmaktadır.

DGD'nin rakamsal boyutu:

Temel doğrudan gelir desteği: 10,00 YTL/da

Toprak analizi yaptıran üreticilere ilave DGD: 1,00 YTL/da

Organik tarım yapan üreticilere ilave DGD: 3,00 YTL/da

Doğrudan Gelir Desteği (DGD) kapsamında 2006 yılında 2.653 milyon YTL ödeme yapılmıştır.

2. Prim Uygulamaları

Prim sistemi; üretimin yönlendirilmesi, üreticilerin gelir seviyelerinin korunması, tarımsal üretimde sürekliliğinin sağlanması, sanayici ve ihracatçıya dünya fiyatlarından mal temini ve rekabet şansı kazandırılması, sağlıklı bir piyasa oluşumu sağlanabilmesi, spekülasyon hareketlerin önlenmesi, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması için çok önemli bir uygulamadır. Bu uygulama ile Çiftçi Kayıt Sistemi belgesi olan üreticilere belirlenen ürünler için bağlı oldukları ilçenin ilgili mercisine, 16.04.2005 ve 25788 no'lu Resmi Gazete'de yayınlanan Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Kanola, Dane Mısır, Aspir ve Zeytinyağı Üreticilerine Destekleme Primi Ödenmesine Dair Karar'a bağlı olarak primleri ödenebilmektedir.

Prim uygulaması ilk kez 1993 yılında başlamış, 1998 yılından itibaren de düzenli olarak belli ürünlerde (pamuk, soya, yağlık ayçiçeği, zeytinyağı) devamlı hale getirilmiştir. (2004 yılında bu ürünlere mısır da eklenmiştir).

Şu anda ağırlıklı olarak üretim açığı olan ürünlere uygulanan primler bundan sonra da çeşitleneceği tahmin edilmektedir:

Ürün bazında 2006 yılı prim ödemeleri:

Pamuk: 29,00 YKr/kg

Pamuk: (Sertifikalı tohumluk kullanıldığında) 34,80 YKr/kg

Ayçiçeği: 20,00 YKr/kg

Soya: 22,00 YKr/kg

Soya: (Sertifikalı tohumluk kullanıldığında) 26,40 YKr/kg

Kanola: 22,00 YKr/kg

Dane mısır: 6,70 YKr/kg

Aspir: 22,00 YKr/kg

Zeytinyağı: 11,00 YKr/kg

2006 yılında 925 milyon YTL prim ödemesi yapılmıştır.

Kaynak: 2006 yılına ait destek fiyatlarıdır.

3. Tohumluk ve Hububat Destekleri

2004 yılında başlayan ve devam eden sertifikalı tohumluk ve hububat destekleri, hem verimliliği yakalamak hem de üretim maliyetlerini azalmak açısından oldukça önemli bir destekleme kalemidir.

Sertifikalı tohumluk ve fidan destekleri:

Tritikale, arpa, çavdar, yulaf: 3,00 YTL/da

Buğday: 5,00 YTL/da

Susam, kolza (kanola), aspir: 4,00 YTL/da

Nohut, kuru fasulye, mercimek: 6,00 YTL/da

Çeltik, yerfıstığı: 8,00 YTL/da

Patates: 20,00 YTL/da

Virüsten ari meyve fidanı ile bahçe tesisi: 300,00 YTL/da

Zeytin, narenciye, nar, kivi, badem, ceviz ile bahçe tesisi: 250,00 YTL/da

Diğer meyve türleri ile bahçe ve bağ tesisi: 200,00 YTL/da

Hububat destekleri:

Buğday: 3,50 YKr/kg

Arpa, çavdar, yulaf: 2,50 YKr/kg

Çeltik: 6,00 YKr/kg

4. Girdi Destekleri

Dünyada pek çok ülke tarafından uygulanan çıktı ve girdiye bağlı destekler, destekleme politikasının bir parçasıdır. OECD'nin 2004 tarım politikalarına ilişkin yaptığı değerlendirmede, OECD ülkelerinde çıktı ve girdiye bağlı destekler 1986-1988 yıllarında üreticilere verilen desteğin %90'dan fazlasını oluştururken, 2001-2003 yıllarında bu rakamın %75 olduğu vurgulanmaktadır. (Örneğin Fransa'da tarımda kullanılan mazota %40 destek verilmektedir.)

Mazot desteği 2003 yılında ilk defa gündeme gelmiş, 2005 yılında ise gübre ve mazot desteği birlikte uygulanmıştır. Bu destekler üretim maliyetlerinin düşmesini ve Türkiye'nin dünyada tarım ürünleri ticaretinde rekabet şansını artırmasını sağlamaları açısından oldukça önemli olmakla birlikte; girdi fiyatlarının yüksek olması nedeni ile üreticilerin girdi desteğine ihtiyacı bulunmaktadır. Sulamada kullanılan elektrik desteği de 2005 yılından beri uygulamadadır.

5. Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Programını Tercih Eden Üreticilerin Desteklenmesi (ÇATAK)

Söz konusu destek sadece Konya-Ereğli Sazlığı, Kayseri-Sultan Sazlığı, Kırşehir-Seyfe Gölü ve Isparta-Kovada Kanal bölgesindeki üreticilere özel olup mevcut üretimden vazgeçerek aşağıda belirtilen uygulamalardan iki veya daha fazlasını tekniğine uygun bir şekilde tatbik eden üreticilere, dekar başına yılda bir defa olmak üzere üç yıl süre ile ödeme yapılır.

1. kategori:

1. Erozyonla mücadele (setleme, canlı veya cansız perdeleme, ideal sürüm tekniğinin uygulanması ve/veya koruma amaçlı boş bırakma).
2. Arazinin ıslah edilmesi.
3. Drenaj.
4. Taş toplama

2. kategori:

1. Uygun sulama tekniklerinin kullanımı.
2. Kontrollü ilaç, gübre ve hormon kullanımı.
3. Organik, yeşil, ahır gübresi, kompost vb. kullanımı.
4. Organik ve iyi tarım uygulamaları.

3. kategori:

1. Daimi bitki örtüsü oluşturulması.
2. Yeni çayır-mera tesisi ve/veya iyileştirilmesi.
3. Aşırı otlatmanın engellenmesi.
4. Yem bitkileri yetiştirilmesi.

Bakanlıkça 3 yıl boyunca yılda bir defa olmak üzere, dekar başına 1. ve 3. kategori için 40 dolar, 2. kategori için 90 dolar karşılığı YTL olarak ödenir.

6. Alternatif Ürün Destekleri

A. Fındık

- Artvin, Rize, Giresun, Trabzon, Ordu, Samsun, Sinop, Kastamonu, Bartın, Zonguldak, Sinop, Düzce, Sakarya illerinde, 19/06/2003 tarih ve 25143 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik uyarınca rakımı 750 metrenin üzerindeki araziler hariç olmak üzere 1. ve 2. sınıf tarım arazileri ile eğimi %6'dan az olan 3. sınıf tarım arazilerinde fındık üretiminden vazgeçerek başka bir ürün ekimini/dikimini tercih eden üreticiler için.
- Üreticilere yapılacak ödeme tutarı dekar başına ve bir defaya mahsus olmak üzere sökülme için 65 dolar, girdi-bakım-hasat için 135 dolar olmak üzere toplam 200 dolar karşılığı YTL olarak ödenir.

B. Tütün

- Adıyaman, Bingöl, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Malatya, Mardin, Muş, Siirt ve Van illerinde daha önce Alternatif Ürün Programından yararlanan üreticiler hariç, 2001/2002/2003/2004/2005 yıllarının herhangi birinde tütün üreten üreticilerden, 2006 yılında tütün üretiminden vazgeçerek alternatif ürün ekimini/dikimini tercih edenler için Bakanlıkça dekar başına 80 dolar karşılığı YTL olarak ödenir.

C. Çay

Çay kalite primi ve budama tazminatı olarak 2 şekilde ödenir:

- Çay kalite primi: 8,00 YKr/kg
- Çay budama tazminatı

Kaynak: 2006 yılına ait destek fiyatlarıdır.

7. Kırsal Kalkınma Yatırım Desteği

Kalkınma plan ve programları ile ulusal tarım stratejisi çerçevesinde tarım üreticilerine, kırsal alanlarda bireysel ve/veya bir arada yapacakları öz sermayeye dayalı projeli yatırımları için 1/1/2006-31/12/2010 tarihleri arasında 5 yıl süre ile destekleme ödemesi yapılmasını öngörür.

Destekleme kapsamına alınacak yatırım konuları ile bu yatırımlara sağlanacak hibe destek oranları ve uygulama esasları, her yıl ilgili mali yıl Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından duyurulur.

8. Diğer Destekler

- Araştırma-Geliştirme Projeleri Desteği
- Sertifikalı Tohumluk Kullanımı ve Sertifikalı Meyve/Asma Fidanı/Çilek Fidesi ile Kapama Bağ/Bahçe Tesisi Desteği
- Hayvancılığa verilen destekler
- Yem bitkileri üretimi desteği
- Yonca 130,00 YTL/da
- Korunga 80,00 YTL/da
- Tek yıllıklar 50,00 YTL/da
- Silajlık tek yıllıklar 55,00 YTL/da
- Silajlık mısır 60,00 YTL/da
- Yapay çayır-mera 100,00 YTL/da
- Sertifikalı tohum kullanan üreticilere %5 ilave ödeme
- Kalkınmada öncelikli illerde %10 ilave ödeme
- Sertifikalı yem bitkileri tohumluk üretiminin desteklenmesi
- Yonca 1,50 YTL/kg
- Korunga, fiğ-macar fiği
- Hayvan pancarı yem şalgamı 50,00 YKr/kg
- Diğerleri 25,00 YKr/kg

Yem bitkileri üretiminde kullanılmak üzere satın alınan alet ve makine desteği (Satın alınan alet ve makinenin fatura bedelinin %40'ı; Hak edişe konu yem bitkileri desteğinin %40'ını geçemez.)

- Damızlık ve saf ırk gebe düve desteği
- Pedigrili (mavi sertifikalı) 550,00 YTL/baş
- Saf ırk sertifikalı (beyaz sertifikalı) 275,00 YTL/baş
- Suni tohumlamadan doğan buzağı desteği
- Soykütüğüne kayıtlı 140,00 YTL/baş
- Ön soykütüğüne kayıtlı 80,00 YTL/baş
- Suni tohumlama hizmeti sağlayan gerçek ve tüzel kişilere destek
- Kalkınmada öncelikli iller 36,00 YTL/baş
- Diğer iller 26,00 YTL/baş
- Süt desteği
- Örgütlü üreticiler 5,50 YKr/litre
- Diğer 3,00 YKr/litre
- Hayvanlarını soykütüğü sistemine kayıt ettirerek, Bakanlıkça yürütülen ıslah çalışmasına katkıda bulunanlara ilave 1,50 YKr/litre
- Üretici örgütlerine danışman (ziraat mühendisi ve veteriner hekim) çalıştırmaları halinde ilave 1,50 YKr/litre
- Sabit veya seyyar süt sağım ünitesi ve soğutma tankı kurulması desteği (fatura bedelinin: %40'ı) (Değerlendirmeye alınacak fatura bedelinin üst sınırı 200.000 YTL'dir.)
- Gübre çukuru yapılması desteği yatırım tutarının: %40'ı (Değerlendirmeye alınacak yatırım tutarının üst sınırı 100.000 YTL'dir.)

- İpekböceği üreticilerini destekleme primi
- Tohum 20,00 YTL/kutu
- Damızlık koza 13,00 YTL/kg
- I. Sınıf koza 9,50 YTL/kg
- II. Sınıf koza 8,25 YTL/kg
- III. Sınıf koza 7,00 YTL/kg
- Çepez 5,00 YTL/kg
- Tiftik keçisi yetiştiricilerini destekleme primi
- Oğlak tiftiği 9,00 YTL/kg
- Ana mal (ince, iyi, sıra, hafif) 8,00 YTL/kg
- Tali 6,00 YTL/kg
- İslah amaçlı yetiştirici birlikleri üyelerine dişi koyun ve keçi desteği: 5,00 YTL/baş
- Hastalıktan ari bölge oluşturmak için Trakya bölgesinde sığır işletme desteği
- Hastalıklardan ari sığır 50,00 YTL/baş
- Hayvan Kimlik Sistemi desteği
- Kulak küpesi 2,00 YTL/baş
- Hayvan hastalıkları ile mücadelede programlı aşılama için uygulayıcı desteği
- Köy düzeyinde %80 ve üzeri gerçekleşmede
- Büyükbaş şap aşısı 75,00 YKr/baş
- Köy düzeyinde %80 ve üzeri gerçekleşmede
- Küçükbaş şap aşısı 50,00 YKr/baş
- %80 altında gerçekleşmede
- Büyükbaş şap aşısı 50,00 YKr/baş
- %80 altında gerçekleşmede
- Küçükbaş şap aşısı 25,00 YKr/baş
- Sığır brucellosisi (s-19 genç) 1,00 YTL/baş
- Koyun brucellosisi (rev-1 genç) 50,00 YKr/baş
- Koyun-keçi vebası (PDR)
- Koyun-keçi çiçeği ve şarbon 25,00 YKr/baş
- Büyük ve küçükbaş hayvan gen kaynakları desteği
- Büyükbaş 325,00 YTL/baş
- Küçükbaş 55,00 YTL/baş
- Geliştirme amaçlı küçükbaş 26,00 YTL/baş
- Üretim izinli işletmelerden alınan ana arı desteği
 - Ana arı-birlik üyesi 15,00 YTL/adet
 - Ana arı-diğer 7,50 YTL/adet
- Süzme bal desteği
 - Süzme bal primi-birlik üyesi 60,00 YKr/kg
 - Süzme bal primi-diğer 30,00 YKr/kg
- Örtüaltı tarımında polinasyonu sağlamak için bombus arısı desteği
- Tozlayıcı arı desteği (bombus) 50 YTL/koloni
- Su ürünleri destekleri
- Çipura, levrek 85,00 YKr/kg
- Alabalık 65,00 YKr/kg
- Yeni türler 1,00 YTL/kg
- Yavru balık 5,00 YKr/adet
- Midye 10,00 YKr/kg
- Hayvansal orijinli gıda kontrolünde, işletmelerde veteriner hekim çalıştırılması desteği
- Büyükbaş hayvan başına 1,00 YTL/baş
- Küçükbaş hayvan başına 0,25 YTL/baş
- Kanatlı hayvanlar için;
 - 1.000 adet tavuk için 1,50 YTL/baş
 - 1.000 adet hindi için 10,00 YTL/baş

Kaynak: 2006 yılına ait destek fiyatlarıdır.

c.2. Tarıma Banka Desteği

Tablo 17. Tarım Üreticisi Bankadan Kredi Kullanıyor mu?

Yıl	Tarım Kredilerinin Toplam Krediler İçindeki Payı (%)
1980	23,40
1990	8,70
2004	5
2005	3
2006	2,95

Tarım kredilerinin toplam krediler içindeki payı Nisan 2007 itibari ile 7,1 milyar YTL'lik kullandırım ile %3,3 seviyelerine ulaşmıştır. Tarımın finans sektöründen aldığı desteğe bakıldığında yıllar içinde tarımın toplam krediler içindeki payının son 20 yıl içinde düşüş içinde olduğu görülmektedir.

Bu düşüşte temel neden piyasada bulunan bankaların diğer sektör kredilerine yönelmeleri ve farklı bir vade ve geri ödeme yapısına sahip tarım sektörüne özel krediler oluşturmamalarıdır

2004 yılının sonuna kadar kamu bankaları "Çiftçinin Bankası" olarak görülmekteyken, 2005 yılından itibaren özel bankalar sektörün finansmanına yavaş yavaş girmeye başlamışlardır.

Bireysel üreticilerden tarımsal sanayi alanında faaliyet gösteren tüm işletmelerin, bankacılık işlemlerinde artış gerçekleşmiştir. Bu işlemler içinde kredilerden sonra ihracatın da payı büyük önem taşımaktadır.

Tarım sektöründe; Mayıs 2007 itibarı ile 788 milyon dolar tutarında ihracat ile diğer sektörler içindeki payını %8 seviyelerinde tutmuştur.

TEB İşletme Bankacılığı, tarım sektörünün güçlenmesi adına gerekli her tür finansal desteği sağlayarak tarım üreticisinin yanında yer almayı; dış ticaret işlemlerine aracılık etmeyi; bunu yaparken aynı zamanda üreticinin bilinçlenmesi ve sektörün bankacılık sektörü ile yakınlaşması yolunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeyi amaçlamaktadır.

Kaynak: www.tbb.org.tr

5. Üretim Değeri Yüksek Ürünler

a. Buğday

Buğdayın önemi nedir?

Buğday farklı çeşitleriyle her türlü iklim ve toprak koşullarında yetişebilme özelliği ile hem dünyada hem de Türkiye'de en fazla üretilen tarım ürünüdür.

Türkiye'de her yıl 17 ile 21 milyon ton arasında buğday üretimi yapılmaktadır. Bu üretim kapasitesi ile dünyada 7. sırada yer alan Türkiye'de her yıl 15 milyon insan da geçimini buğday üretiminden sağlamaktadır

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Buğday genellikle ılık ve serin iklim şartlarında yetişir. Derin, killi ve yeterli organik maddesi olan fosfor ve kireci bulunan, kumlu tınlı topraklar buğday yetiştirmeye en elverişli topraklardır. Topraktaki organik madde arttıkça, buğdayın verimi de artar. Türkiye'de en fazla üretim İç Anadolu Bölgesinde yapılmakta birlikte; Konya, Ankara (Polatlı) ilk sırada yer almakta, bunu Adana (Ceyhan) takip etmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Buğdayın yetiştirme süreci yaklaşık 7-8 aylık bir dönemi kapsar. Buğday ekimi günlük ortalama ısının 5-8°C etrafında seyrettiği Ekim-Kasım aylarında yapılır. Yetiştirme süreci içinde buğdayın en çok suya ihtiyaç duyduğu veya en fazla su tükettiği dönemler olan Mart sonuna, Nisan ve son olarak da buğdayın başaklandığı Mayıs başlarına rastlar. Haziran ayı içinde ise buğdayın hasadı gerçekleşir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Buğdayın ekimini takip eden Aralık, Ocak, Şubat ayları buğday üreticileri için finansman ihtiyacının en yüksek olduğu dönemdir. Hasadı takip eden aylarda (Temmuz-Ağustos) ise nakit akışları hızlanır.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Hasat sonrası buğday Toprak Mahsulleri Ofisi ve tüccarlara satılır. Buğday üretimine destek, devletin belirlediği taban fiyatlar üzerinden TMO'nun yaptığı direkt alımlar veya Doğrudan Gelir Desteği ödemeleri kapsamında gerçekleşir. Piyasa fiyatlarının belirlenmesinde Polatlı, Edirne, Konya, Eskişehir ve Çorum gibi belli başlı buğday borsaları da etkili olmaktadır.

Fiyat eğilimleri ne yöndedir?

2006 sezonu buğday alım fiyatları, TMO tarafından Anadolu kırmızı sert buğday için 3,5 YKr'lik primle birlikte toplam 41 YKr olarak belirlenmiştir. 2005 yılı başlangıcında, ekmeklik buğdaylardan Anadolu kırmızı sert buğday 350 bin TL'den satılmaktaydı. 2005 Haziran ayında TMO'nun buğday alım fiyatı da 350 bin TL olarak açıklanmış, üreticilere ayrıca 30 bin TL destek primi verilmiştir.

Enflasyon oranı göz önüne alındığında, fiyatların çiftçi aleyhine bir seyir izlediği açıkça görülmektedir. Buna karşılık, çiftçinin kullandığı mazot, gübre, ilaç gibi girdiler enflasyon oranının çok üzerinde artış göstermiştir. Çiftçiye verilen destek ise, başta mazot olmak üzere girdi fiyatlarındaki aşırı artışı karşılayamamış ve buğday üreticisi gelir kaybına uğramıştır. Geçen yıllarda da fiyatlar maliyetin altında kalmıştır. 2006 yılında en azından üreticinin bu kaybının bir bölümünün telafi edilmesi beklenmiş, fakat bu beklenti karşılanmamıştır.

2006 yılında buğday üretimi 20 milyon ton olarak görünüyorsa da, kullanılabilir üretimin 17,5 milyon ton civarında kaldığı tahmin edilmektedir. Bu yıl ise kuraklık nedeniyle %15-20 arasında bir üretim kaybı beklenmektedir. Bu kayıpla üretimin, tüketim düzeyinin altına düşmesi söz konusu olursa; fiyatların yükselmesi beklenebilir fakat bu eğilimin ithalat yoluyla dizginleneceği öngörülmektedir. Nitekim, 31 Mayıs 2007 tarihine kadar TMO'ya 400 bin ton ekmeklik buğday ithali konusunda yetki verilmiş olması bu öngörüğü doğrulamaktadır.

b. Mısır

Mısırın önemi nedir?

Mısır hem insan beslenmesinde hem de hayvan yemi olarak kullanılabilen önemli bir tarım ürünüdür.

Dünyada bugün en fazla üretimi yapılan üç temel tarım ürününden biri olan mısırın yaklaşık 150 milyon hektarlık bir alanda yetiştiriciliği yapılmakta ve 721 milyon ton mısır üretilmektedir. Türkiye'de de tahıllar içinde buğday ve arpadan sonra en geniş ekim alanına sahip bitki mısırdır.

Türkiye'de 550-600 bin hektarlık bir alanda her yıl yaklaşık 3 milyon ton mısır üretilmektedir. Son 25 yılda ekim alanında önemli bir değişme olmamasına karşın, pamuk üretiminden mısıra yönelme sonucu, mısır üretiminde iki katın üzerinde bir artış gerçekleşmiş; 80'li yılların başlarında hektara 2 ton civarında olan ortalama verim, günümüzde 5,5 tona yükselmiştir. Ancak üretimdeki bu artışa rağmen Türkiye'de mısır üretimi halen yurt içi talebi karşılayamamakta ve üretim açığı ithalata karşılanmaktadır. Son yıllarda yaklaşık 800 bin ton civarında mısır ithal edilmiştir.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Mısır genel olarak sıcak ve nemli bölgelerde yetişmektedir. Ancak farklı iklim koşullarına adapte olmuş ticari üretimi yapılan pek çok mısır tipleri mevcuttur. Mısır genellikle her çeşit toprakta yetiştirilebilir ancak su tutma kapasitesi fazla, derin, humuslu, besin maddelerince zengin siltli-killi topraklar mısır yetiştirmek için en uygun toprak tipleridir.

Türkiye'de de hemen hemen tüm bölgelerde az ya da çok mısır üretilmektedir. Ancak üretimin en fazla yapıldığı bölgeler Karadeniz, Akdeniz, Marmara ve Ege Bölgesidir. Mısır, Karadeniz ve Marmara'da yaz yağışları ile yetişmekte, Akdeniz ve Ege'de ise yazın sulamayla yetiştirmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Tek yıllık bir bitki olan mısırın yetiştirme süresi 70-150 gün arasında değişmektedir. Türkiye'de mısır ekimi genellikle Nisan-Mayıs aylarında başlar. Ancak ekim zamanı yetiştiricilik yapılacak yörenin yükseltisine göre değişir. Örneğin, Çukurova gibi alçak yörelerde en uygun ekim zamanı Nisan ayı başları iken Orta ve Doğu Anadolu gibi yüksek bölgelerde ise geç tarihlerde ekim genellikle daha iyi sonuçlar verir. Bölgelere göre mısırın olgunlaşma süresi değiştiğinden hasadı da Ağustos ayından Kasım ayına kadarlık bir süre içerisinde devam eder.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Mısır ekiminin başladığı baharın ilk aylarından yaz sonuna kadar mısır üreticilerinin finansman ihtiyacı azalarak da olsa devam eder. Hasadı takip eden sonbahar ayları ise mısır üreticilerinin nakit akışının en çok hızlandığı dönemdir.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Mısır, hasadı takip eden dönemde özel sektör (tüccar, sanayi tesisleri) ve kamu kuruluşlarına (TMO'ya) satılır. Mısır, Devlet Destekleme Alımları kapsamında bulunan az sayıdaki üründen biridir. Mısır üretiminin gelişmesinde destekleme alım politikalarının bugüne kadar olduğu gibi gelecekte de önemli rol oynaması beklenmektedir.

Fiyat eğilimleri ne yöndedir?

Son yıllarda, mısırın yem, tatlandırıcı ve yağ sanayinde kullanılmasıyla önemli bir üretim açığı oluşmuş, daha sonra özellikle Çukurova'da üretim miktarı artırılarak ithalat gereği ortadan kaldırılmıştır. Üretim açığının azaltılmasına yönelik; üretim miktarının artırılması sonucunda da Akdeniz Bölgesi mısır üretiminde, Karadeniz Bölgesini geçmiştir. Ancak 2005-2006 sezonunda, üretim geçen yıllara göre %8,3'lük bir düşme ile 3,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılında yaşanan kuraklık üzerine 2007 yılı için rekoltenin tüketim düzeyinin altına düşmesi gündeme gelmiştir. Bu durum sonucunda fiyatlar spekülasyon olarak artmış ve 40 YKr'nin üzerine çıkmıştır. Bu durum üzerine tohumluk olmayan mısır için sıfır faizle (normal gümrük vergisi oranı %130'dur) 300 bin ton tarife kontenjanı açılmış ve söz konusu kontenjan ihtiyaç duyulması halinde ithal edilmek üzere, TMO'ya tahsis edilmiştir. İthal lisansı 31 Ağustos 2007'ye kadar geçerli olacaktır.

c. Ayçiçeği

Ayçiçeğinin önemi nedir?

Ayçiçeği içerdiği yüksek orandaki yağ miktarı nedeniyle bitkisel ham yağ üretimi bakımından önemli bir yağ bitkisidir. Ayrıca ayçiçeğinin yağı çıkarıldıktan sonra kalan küspesi de çerez, hayvan yemi, yağlı boya ve gübre üretimi gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır.

Dünyada son yıllarda ayçiçeği üretimi yaklaşık 23 milyon ton civarında olup, Türkiye ayçiçeği üretiminde ilk on ülke arasında yer almaktadır.

Türkiye'de 500-600 bin hektarlık bir alan üzerinde yaklaşık üretim miktarı yılda 700-900 bin ton arasında değişmektedir. Son iki yıldır üretimde artış gerçekleşmiş olup, 2005 yılında 975 bin olan üretim; 2006 yılında 1 milyon tona yükselmiştir.

Türkiye, üretim kapasitesi ile dünyada ayçiçeği üretiminde ilk 10 ülke arasında yer almasına rağmen yağ bitkileri üretimi yetersizliği nedeniyle her yıl 300 bin ton ile 10 milyon ton arasında değişen bitkisel yağ ithalatı yapılmaktadır. Ayçiçeği, bu ham yağ ithalatının önüne geçebilmek ve ülkenin yağ açığını kapatabilmek için üretilebilecek en önemli yağ bitkisidir. Ancak ayçiçeğinde üretim alanları da hemen hemen en yüksek sınıra dayanmış bulunmaktadır. Bu noktada yüksek verimli, kaliteli tohumluk kullanılması, uygun toprak işleme, gübreleme ve bilinçli sulama gibi konuların önemi ortaya çıkmaktadır.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Ayçiçeği kara iklim kuşağında ve ılıman iklimin yağışlı bölgelerinde yetiştirilen tek yıllık bir bitkidir. Ayçiçeği, toprak isteği bakımından fazla seçici değildir. Kumlu topraklardan, killi topraklara kadar değişim gösteren farklı yapılarıdaki topraklarda başarıyla yetişebilmektedir.

Türkiye'deki ayçiçeği ekiliş alanlarının %73'ü Trakya-Marmara, %13'ü İç Anadolu, %19'u Karadeniz, %3'ü Ege ve %1'i Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindedir. Yağlık ayçiçeği üretimi ağırlıklı olarak Trakya-Marmara Bölgesinde yoğunlaşma gösterirken, çerezlik üretimi ise, çoğunlukla İç ve Doğu Anadolu Bölgesinde olmakla beraber, az miktarda olsa da diğer bölgelerde yapılmaktadır.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Şubat sonu ve Mart ayı süresince ekimi yapılan ayçiçeği 120-130 günlük bir süre sonunda hasat olgunluğuna erişir. Bu da yaklaşık olarak Temmuz-Ağustos aylarına denk düşmektedir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Kış sonundan yaz başına kadar finansman ihtiyacı yoğun olarak hissedilir. Temmuz sonundan itibaren hızlanan nakit akışı sonbahar ayları boyunca devam eder.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Üretilen ayçiçeğinin oldukça büyük bir kısmı Trakya Birlik tarafından alınarak yağ üretiminde kullanılmak üzere işlenmekte ve bu kanalla nihai tüketiciye ulaştırılmaktadır.

Fiyat eğilimi ne yöndedir?

2006 sezonunda Trakya Birlik 0,50 YTL/kg (500.000 TL/kg) avans fiyatı ile alımlara başlamış, sezon sonunda üreticilere 2,5 YKr/kg (25.000 YTL/kg) fiyat farkı ödenmesini kararlaştırmıştır. Yağlık ayçiçeği için ayrıca kilogram başına 20 YKr prim uygulanmaktadır.

Trakya Birlik ortaklarına kredi vermektedir. Kredilendirmede, kooperatif ortaklarının son üç iş yılı teslimatları toplamının 1/3'ü ile Birlik'in belirlediği baz fiyatların çarpımı sonunda ortaya çıkacak tutarın %50'si her bir ortak için kredi tahsis tavan limiti olarak belirlenmektedir.

Bakanlar Kurulu'nun Resmi Gazete'nin 8 Aralık 2006 günkü sayısında yayınlanan kararnamesi ile "yalnızca Türkiye'de üretilen tarım ürünlerinden elde edilmesi kaydıyla" motorin ile harmanlanmak üzere rafinerici ve tüketici firmalara teslim edilecek bitkisel yağlarda ÖTV tutarının sifra indirilmesinin ayçiçeği üretimini teşvik etmede önemli bir rol oynaması beklenmektedir.

d. Patates

Patatesin önemi nedir?

Ülkemiz patates tarımına uygun iklim ve toprak özelliklerine sahip olup hemen hemen her bölgemizde kışlık ve turfanda olarak üretimi yapılmakta ve üretimi her geçen yıl artış göstermektedir.

Bugün dünya ülkelerinin %80'inde patates tarımı yapılmakta, dünya üzerinde yaklaşık 20 milyon hektarlık bir alan üzerinde 30 milyon tona yakın patates üretilmektedir. Bu ülkeler arasında Türkiye 211 milyon hektarlık alanla ekim alanı bakımından ve 6,5 milyon tonluk üretimi ile üretim hacmi bakımından 4.; verim bakımından ise 1. sırada yer almaktadır. Bu üretim hacminin 2 milyon tonluk kısmı Orta ve Güney Anadolu'da yapılmaktadır. Sadece Nevşehir ili 1 milyon ton ile patates üretiminde ilk sırada gelen il konumundadır.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Patates bir sıcak iklim bitkisidir. Fakat orta sıcaklıkta veya sadece yazları sıcak iklimlerde de yetişen türleri vardır. Patates derin, killi-kumlu toprakları sever. Türkiye'de başta Nevşehir olmak üzere Niğde, Bolu, Erzurum, Konya ve Adapazarı illerinde yoğunluklu olarak patates yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Patatesin ekim zamanı Şubat ayı ve onu izleyen baharın ilk ayları Mart ve Nisan aylarıdır. Hasat ise yazın sonlarına doğru Ağustos-Eylül aylarında yapılır.

Tatlı patates bir çapa bitkisidir. Pamuk bölgelerinde "pamuk+patates+susam veya yer fıstığı+pamuk+patates" ya da "patates+hububat+pamuk" şeklinde diğer bitkilerle nöbetleşe ekilebilir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

İlkbaharın ilk ayları üreticilerin en fazla finansman ihtiyacı duydukları dönemdir. Sonbaharda ise tekrar (özellikle ürün miktarının en yüksek seviyede seyrettiği Eylül ayında) nakit akışı hızlanır.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Toplanan mahsul ya tüccarlara doğrudan satış ya da üretim hacminin yüksek olduğu illerde oluşturulan borsalar aracılığıyla satılır.

Fiyat eğilimi nedir?

Patates fiyatları 2005-2006 sezonunda, bir önceki yıla göre %2,8 oranında düşmüştür ancak 2007 Ocak ayında yaklaşık %30'luk bir artışla fiyatı 1 YTL'ye kadar yükselmiştir. Patateste arzın çok fazla olması ve tarımsal girdilerin çok yüksek olması nedeni ile fiyat istikrarsızlığı yüksek olan bir üründür.

e. Tütün

Tütünün önemi nedir?

Tütün, kurutulmuş yapraklarından yararlanılan tek yıllık bir tarım ürünüdür. Üretimden değerlendirme aşamasına kadar Türkiye için geniş istihdam imkanı sağlayan tütün, başta ihracat olmak üzere devlet gelirleri ve ulusal gelir açısından Türk ekonomisine oldukça önemli katkı yapmaktadır.

193 bin hektar alan üzerinde yapılan 117 bin tonluk üretimi ile Türkiye dünya tütün üretiminin %2,3'ünü gerçekleştirirken, üretim hacmi ile tütün üretimi yapan ülkeler arasında dünyada 6. sırada yer almaktadır.

Türkiye'de üretilen tütünün her yıl ortalama %55'i ihracata konu olmakta ve tütünden her yıl önemli miktarda ihracat geliri elde edilmektedir. 2003 yılında 112,4 bin tonluk tütün ihracatı karşılığında 330 milyon dolar ihracat geliri sağlanmıştır. Tütün ihracatının %90-95'ini gerçekleştiren Ege Bölgesi toplam tütün üretiminin de %65'ini üstlenmektedir.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Tütün ılıman iklimlerde kumlu-tınlı, humuslu ve su tutmayan topraklarda yetişir. Tütün üretiminin %50'den fazlası Ege Bölgesinde Manisa, İzmir, Denizli, Muğla ve Uşak'ta gerçekleştirilmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Tütün, 90-120 gün arası bir sürede yetişir. Ekimi Mayıs ayı gibi gerçekleşir; Temmuz başından itibaren hasat edilmeye başlanır.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

İlkbahar ayları ve yaz başı finansman ihtiyacının en fazla hissedildiği aylardır. Ağustos ayından itibaren üreticinin, tüccarlara yapılan satışlarla birlikte nakit akışı hızlanmaya başlar.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Doğrudan tüccarlar tarafından üreticiden satın alınan kuru tütün yaprakları fabrikalara satılarak yarı mamul/mamul haline getirildikten sonra nihai tüketiciye ulaştırılır.

Türkiye'de üretilen tütünün pazarlanması 2002 yılına kadar TEKEL ve tüccarlar aracılığıyla yapılmıştır. Bu yıla kadar tüccar, satın aldığı tütünü, yurt içinde kurulu özel sigara fabrikalarına pazarlamış veya yurt dışına satmıştır. TEKEL ise hem destekleme alımı görevini yerine getirmiş, hem de aldığı tütünü kendi fabrikalarında kullanmış ve ihracatını gerçekleştirmiştir. Türkiye'de üretilen üretici tütünleri yazılı sözleşme esaslı veya açık artırma yöntemiyle pazarlanmaktadır. Yazılı sözleşme yapılarak üretilen tütünler dışında kalan üretici tütünleri, tütün satış merkezlerinde açık artırma yöntemiyle alınıp satılmakta bu sayede üreticilerin daha kaliteli ürün üretmeleri teşvik edilmeye çalışılmaktadır.

Fiyat eğilimi nedir?

2002 yılında çıkarılan Tütün Yasası ile üretimin kontrollü devam etmesi ve devletin destek alımı yapmaması nedeniyle son 4 yılda 400 bine yakın ekici aile başka ürünlere yönelmiştir. Bu durum, 2006 yılında yaşanan kuraklıkla birleşince, üretim Ege'de 62 bin tona, Türkiye genelinde ise 103 bin tona gerilemiştir.

Tamamına yakını ihraç edilen Ege tütününde, 2007 yılında ihracatçı firmalar ile 71,5 bin ton tütün üretmek için sözleşme imzalayan üreticilerin kontenjanlarını tamamlayamamaları nedeniyle tütün fiyatlarının yükselmesi beklenmektedir.

f. Pamuk

Pamuğun önemi nedir?

50 sektöre girdi olan pamuk, sahip olduğu özellikleri nedeniyle sentetik elyaf üretim ve kullanımında son yıllarda görülen gelişmelere rağmen dünyadaki stratejik önemini korumaktadır.

Günümüzde yaklaşık 330 milyon dekar alanda pamuk tarımı yapılmakta ve 50 milyon tonun üzerinde kütlü (20 milyon ton lif) pamuk üretilmektedir.

Pamuk uluslararası tarım ürünleri ticaretinde önemli bir ürün konumundadır. Son yıllarda 5,5-6 milyon ton civarında lif pamuk dünya ticaretine konu olmaktadır. Türkiye sahip olduğu uygun ekolojik koşullar nedeniyle önemli bir pamuk üreticisidir. Türkiye'de yaklaşık 750 bin hektar alanda pamuk tarımı yapılmakta ve yılda 850 bin ton lif pamuk üretilmektedir. Türkiye'de lif pamuk verimi hektara 1.150 kg civarında olup, dünya ortalamasının (550-600 kg) oldukça üzerindedir.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Pamuk bitkisi her türlü toprakta yetişebilen bir bitki olmakla birlikte, derin, kumlu-killi su tutma yeteneği yüksek geçirgenliği, işlenmesi ve sulanması kolay topraklar pamuk tarımı için ideal topraklardır.

Türkiye'de pamuk üretimi Çukurova, Ege, Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Antalya yöresinde yoğun olarak yapılmaktadır. Diğer taraftan Güneydoğu Anadolu Bölgesinde sulama olanaklarının artmasıyla birlikte pamuk ekim alanları sürekli genişlemektedir. Bu gelişmeye paralel olarak bölgenin Türkiye toplam üretimindeki payı %40'a yükselmiştir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Pamuğun ekim zamanı iklim koşullarına göre belirlenir. Bölgelere göre ve yıldan yıla ekim zamanı değişiklik göstermekle birlikte, Çukurova bölgesinde 25 Mart-30 Nisan, Ege Bölgesinde ve Antalya yöresinde 15 Nisan-15 Mayıs tarihleri genellikle en uygun ekim zamanlarıdır. Hasadın başlama tarihi, yörenin iklim koşullarına, ekim tarihine ve sulama koşullarına göre değişir. Hasat, Ege ve Antalya bölgelerinde genellikle 15 Eylül'den itibaren başlayıp Kasım sonu veya Aralık ortasına kadar sürer. Çukurova bölgesinde ise Ağustos sonlarında başlayıp Kasım başına dek devam eder. Pamuk hasadı Türkiye'de genellikle 2-3 kez ve elle toplanarak yapılır.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Şubat ayından Haziran ayına kadar yoğunlukla devam eden finansman ihtiyacı sonbahar aylarında yapılan satışlarla birlikte yerini yoğun bir nakit girişi dönemine bırakır.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Türkiye'de pamuk üretiminin büyük bölümü özel sektör (tüccarlar ve çırçır fabrikaları) tarafından satın alınmaktadır. Pazarlama organizasyonunda yer alan diğer önemli bir kuruluş Tarım Satış Kooperatifleri'dir. Birliklerin piyasadaki pazar payları yıldan yıla değişmekle birlikte son yıllarda %13-24 arasında seyretmiştir. Pamuk alımı yapan birlikler Tariş, Çukobirlik, Güneydoğu Birlik ve Ant Birlik'tir. Birliklerin pamuk alımları kendi adlarına olabildiği gibi, hükümet tarafından görevlendirilmeleri durumunda destekleme alımı şeklinde de olabilmektedir.

Fiyat eğilimi nedir?

Pamuk üretimi, 2006 yılında ekim alanlarındaki %5'lik artışa bağlı olarak %7,14 oranında artarak 2,4 milyon tona yükselmiştir. 2006 sezonu ürünü pamuk 1,27 YTL'den işlem görmektedir. 2006 yılında 32 YKr olan prim desteği, 2007 yılında 34,8 YKr olarak belirlenmiştir.

g. Şeker Pancarı

Şeker Pancarının önemi nedir?

Türkiye'de şeker pancarı tarımı; tarım, hayvancılık ilaç, et, süt, nakliye ve hizmet sektörleriyle de iç içe geçmiş birçok sektöre girdi olmuş bir endüstri bitkisi olup, 1926 yılında Uşak ve Alpullu şeker fabrikalarının açılması ile üretimi başlamıştır.

Şeker sanayinin GSMH olarak Türkiye genelindeki payı %0,2, imalat sanayi içindeki payı ise %0,8 düzeyindedir. Şeker alternatif ürünlere göre, dış pazar değeri ve tarıma dayalı sanayiler arasında verimlilik, kârlılık ve katma değer yönünden karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Şeker pancarının ülke ekonomisine toplam ekonomik katkı payı ise yaklaşık 1,2 milyar dolardır.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Şeker pancarı üretiminde kök verimi ve pancardaki şeker varlığı bakımından iklim faktörleri çok önemlidir. Türkiye'de değişik iklim bölgelerinde yapılan üretimler değişik özellikler gösterir. İç Anadolu gibi iklimin çok sert olmadığı bölgelerde hem kök veriminin hem de şeker varlığının yüksek olduğu en iyi pancar bölgeleridir. Bunu, Orta Karadeniz, Marmara, Doğu Anadolu ve İç Ege Bölgeleri takip etmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Şeker pancarının ekimi Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Şeker pancarı gelişme dönemlerinde su ihtiyacı fazladır ve yağmuru az olan bölgelerde mutlaka sulama yapılmalıdır. Ekimden hasat dönemine kadar belirli aralıklarda ve miktarlarda suya ihtiyaç duyan bir bitkidir. Türkiye'de normal iklim şartlarında pancarın olgunlaşması Eylül sonu ile Ekim ayı ortalarına kadar devam etmektedir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır? İlkbahar aylarına denk gelen ekim döneminde üreticinin finansman ihtiyacı artarken hasat dönemini izleyen Ekim, Kasım ve Aralık ayları para girişinin en yoğun olduğu dönemdir.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Hasadı takip eden dönem içinde şeker pancarı; tüccarlar ile kamu ve kooperatiflere bağlı şeker fabrikalarına satılır. Türkiye'de 25'i devlet, 2'si bağlı ortaklık ve 3'ü de özel olmak üzere (bunlar pancar kooperatifleri ve ortaklarına ait olan Amasya, Kayseri ve Konya şeker fabrikaları olup) toplam 30 adet şeker fabrikası mevcuttur. Devletin belirlediği taban fiyat üzerinden bu şeker fabrikaları aracılığıyla doğrudan alım yapılarak şeker üretimi desteklenir.

Fiyat eğilimi nedir?

Şeker pancarında her yıl fiyat ve kota biraz daha aşağı çekilmektedir. 2006 yılında kota yaklaşık %6,3 oranında azalarak 7,2 milyon tona kadar gerilemiştir. 2005 yılında 9,9 YKr olan pancar alım fiyatı, 2006 yılında %10 civarında azalarak 8,9 YKr'ye düşmüştür.

h. Turunçgiller

Turunçgillerin önemi nedir?

Yurdumuz, dünya turunçgil üretim alanının en kuzey sınırındadır. 92 bin hektar alanda yıllık yaklaşık 2,5 milyon ton üretimi ile Türkiye dünyada turunçgil üretiminde 3. sırada yer almaktadır. Yıllık üretim değeri 750 milyon YTL'dir. Ayrıca her yıl üretimin %25'lik bölümü ihraç edilerek bu yolla önemli bir döviz girdisi sağlanmaktadır.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Turunçgiller sıcak iklimlerde yetişir. İklim ve toprak özellikleri bakımından turunçgil yetiştirimine en uygun bölge Antalya ile Mersin-Adana yöresidir. Turunçgil üretiminin %90'ı bu bölgede gerçekleşmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Fidanların en uygun dikim zamanı, genellikle Mart sonundan, Mayıs sonuna kadarki ilkbahar dönemi olmakla birlikte aslında her dönem dikim yapılabilir. Hasat dönemi ise her yıl Eylül ayında başlayıp Nisan ayına kadar devam etmektedir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

İlkbahar sonuna doğru finansman ihtiyacına giren üreticiler için sonbahar aylarında yavaş yavaş para girişi başlar; özellikle yılın son aylarından itibaren kış boyunca nakit akışları hızlanır ve para girişi bahar ortasına kadar devam eder.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Üreticiler birinci sınıf mahsulü tüccar ve komisyonculara; ikinci sınıf mahsulü ise fabrikalara satar (meyve suyu fabrikaları).

Fiyat eğilimi ne yöndedir?

2007 yılında ihracatın 800-900 bin ton civarında gerçekleşmesi beklenmektedir. 01 Ocak-30 Kasım 2006 arasında narenciye ihracatı miktar bazında %13, değer bazında %10 artarak, 2007 yılında 796 bin ton ve 353 milyon dolara ulaşmıştır. (2005 yılı aynı döneminde 707 bin ton ve 321 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir).

Narenciye ihracatında karşılaşılan bir diğer sorun ise çeşit azlığıdır. 2007 Ocak ayında bazı yörelerde don nedeniyle ürün zarar görmüştür. Bu yörelerde portakal, dalında 10 YKr'ye düşerken, 2007 Şubat ayı itibarıyla portakal, dalında 35-45 YKr'den Antalya, Finike, Kumluca portakalı ise 60-90 YKr'den satılmıştır. Bu yıl İzmir yöresi mandalinası ise 1,00-1,50 YTL/kg'dan satılmaktadır. Narenciye fiyatları ihracat primlerinin miktarından ve iklim koşullarından büyük ölçüde etkilenmektedir.

i. Çay

Çayın önemi nedir?

Türkiye'de çay üretiminin tamamını Karadeniz Bölgesi karşılamaktadır. Bölgede 766 bin dekar alanda 200 binin üzerinde üretici tarafından çay tarımı yapılmaktadır. Son yıllarda gerçekleşen yaş çay üretimi ortalama 1 milyon tondur. Üretim artışı doğrultusunda Türkiye'de yaş çay pazarı genişlemektedir; 2007 yılında yeni firmaların pazara girmesiyle rekabet artışının üreticiye yarar sağlayacağı beklenmektedir.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Çay, ılıman iklimi, bol yağışı ve asidik toprakları sever. Bu özellikleriyle çay; Doğu Karadeniz Bölgesi için en uygun bitki türüdür. Bugün çay üretimine ayrılan alanların yaklaşık olarak %65'i Rize, %21'i Trabzon, %11'i Artvin, geriye kalan %3'ü de Giresun ve Ordu'da bulunmaktadır.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Çoğunlukla küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılmakta olan çay üretimi Mayıs-Ekim arasındaki 6 aylık süre içerisinde üç sürgün şeklinde hasat edilerek gerçekleştirilir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Yılın ilk aylarından başlayarak Mayıs sonuna kadar devam eden finansman ihtiyacı yaz başından Eylül sonuna kadar devam eden sürede nakit akışının hızlanması ile dengelenir; Ekim ayında tekrar ekime başlanması ile beraber finansman ihtiyacı tekrar ortaya çıkar.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Hasat edilen çay Çaykur fabrikalarına ve tüccara satılır. Tüccarlar da satın aldıkları çayı özel yaş çay işleme fabrikalarına satarlar.

Fiyat eğilimi ne yöndedir?

Ürünün genel olarak pazarlama sorunu yoktur (%60'ı Çaykur tarafından, diğerleri özel çay fabrikaları tarafından satın alınır. Çaykur'un yaş çay alımları 2002 yılında 552 bin ton, 2005 yılında 604 bin ton, 2006 yılında 627 bin ton olarak gerçekleşmiştir). 2003 yılından bu yana ürüne prim uygulanmakta olup, Çaykur, aldığı ürünün bedelini bir ay sonra ödediği için üretici alacaklı kalmamaktadır. Fiyat 2006 yılında 57 YKr başlangıç alım fiyatı ve 8 YKr prim olmak üzere 65 YKr olarak belirlenmiştir.

Son yıllarda Türkiye'de bu ürünün pazarı genişlemektedir. 2007 sezonunda yeni firmaların pazara girmesi nedeniyle rekabetin artması ve bu durumdan üreticinin yarar sağlaması beklenmektedir.

j. Zeytin

Zeytinin önemi nedir?

Türkiye gerek zeytin popülasyonu gerekse sofralık zeytin ve zeytinyağı üretimi bakımından dünyada önemli bir yere sahiptir. Zeytin özellikle verimsiz arazilerin değerlendirilmesinde büyük rol oynamaktadır. Ülkedeki zeytinliklerin büyük bir kısmı bu tür alanlarda yayılmış bulunmaktadır.

Yıllık yaklaşık 2 milyon tonluk üretim kapasitesi ile Türkiye dünya zeytin üretiminin %10'unu gerçekleştirirken, siyah zeytin üretiminde birinci, sofralık zeytin üretiminde ikinci ve zeytinyağı üretiminde dördüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye'de üretilen zeytinin %90'ı zeytinyağı, %10'u ise sofralık zeytin olarak tüketilmektedir. Zeytinyağı üretimi ağırlıklı olarak Ege Bölgesinde gerçekleşmekte olup (%80), Ege'yi de Akdeniz (%11) ve Marmara Bölgesi (%10) takip etmektedir.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Zeytin ılıman iklimlerde yetişir. Türkiye'de zeytin üretiminin büyük kısmı Ege Bölgesinde ve Güney Marmara kıyıları (Gemlik-Mudanya), Akdeniz kıyıları ve Kilis çevresinde gerçekleşmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Şubat-Mart aylarında dikimine başlanan zeytin Nisan ayından Temmuz ayına kadar aralıklarla sulanır. Zeytin, sofralık veya yağlık olarak değerlendirme amacına uygun olarak farklı zamanlarda hasat edilir. Yeşil sofralık zeytin meyvelerin sarımsı-yeşil renge döndüğü Eylül-Ekim aylarında; siyah sofralık zeytin kararmanın Kasım-Aralık aylarında, yağlık olarak değerlendirilecekse ağaçta yeşil meyve kalmadığı zaman -ağırlıklı olarak- Eylül ayında hasat edilmelidir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Ekimi takip eden Nisan ayından Eylül ayına kadar finansman ihtiyacı yoğun olarak devam eder. Hasatla birlikte Kasım-Aralık aylarında üreticinin nakit akışı hızlanır. Nakit akışındaki bu süreklilik bir sonraki dikim dönemine kadar (Mart başı) devam eder.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Hasat edilen zeytin üretici tarafından doğrudan zeytinyağı fabrikalarına ve kooperatiflere satılmaktadır. Tariş ve Marmarabirlik Türkiye'deki en büyük zeytin alıcılarıdır. Üreticilerden aldıkları zeytinleri kendi farikalarında işleyip paketleyerek sofralık zeytini; ya da zeytinyağı olarak kendi markaları ile pazarlamaktadırlar.

Fiyat eğilimi ne yöndedir?

Türkiye'de zeytin ağaç sayısının artırılması yönünde çalışmalar giderek artmaktadır. İl Özel İdarelerinin fidan dağıtımında zeytin önemli yer tutarken, 2005 yılında ilk defa sertifikalı zeytin fidanı destek kapsamına alınmış ve dekar başına 30 YTL destek ödenmiştir. 2006 yılında bu destek 250 YTL'ye çıkarılmıştır. 2007 yılında 2,5 milyon fidan dikimi planlanmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak 2006 yılında 25,4 milyon adet sertifikalı zeytin fidanı üretilmiştir. 1.000-2.000 dönüm gibi büyük alanlarda zeytin tarımı için işletmeler oluşturulduğu gözlenmektedir. Yeni zeytinliklerin oluşturulmasında Mersin civarı önem kazanırken geçen yıl Mersin'de yalnızca Mut ilçesinde 1,3 milyon zeytin fidanı dikilmiştir.

Ancak, zeytin üretimi artarken, alana yeni giren üreticilerin ileride sorun yaratacak yanlışlar yaptığı gözlenmektedir. Örneğin yaklaşık 10 yıldır zeytin fidan dikimine İl Özel İdareleri kanalıyla destek ödemesi yapılmasına ve fidan bedelinin %70'inin hatta bazen %100'ünün devletçe karşılanmasına rağmen desteklemede yağlık-sofralık ayrımı gözetilmemektedir. Bu yüzden de her yıl dikilen 10 milyon fidanın yalnızca %5'ini yağlık zeytin fidanı oluşturmaktadır. Bu durumun en büyük nedeni, üreticilerin, kilo başı 1 YTL kazandıran yağlık yerine 4 YTL kazanç getiren sofralık zeytine yönelmesidir. Oysa, dünyada önemli bir zeytinyağı açığı bulunmakta olup yağlık zeytin ihtiyacı üst düzeydedir.

Sofralık zeytin alışkanlığı gelişmiş ülkelerde yok denecek kadar az olup buna karşılık Türkiye pazarı özellikle Gemlik türü zeytine doymuş durumdadır. Üstelik sofralık zeytin dikiminde bölgesel iklim özellikleri göz ardı edildiği için düşük randıman alınmaktadır. Bunun en iyi göstergesi de sofralık zeytinlerin en büyük alıcısı olan Marmarabirlik'in alımlarına bu yıl kota koymak zorunda kalmasıdır. Bu durum üretici açısından da sıkıntı yaratmıştır.

Dünyanın en büyük zeytin ve zeytinyağı üreticisi İspanya'da yılda ortalama 1 milyon 200 bin ton üretim gerçekleşirken önümüzdeki sezon, bu rakamın 600 bin ton civarında kalacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişmelerin dünya zeytinyağı arz talep dengesini bozacağı fiyatlarda dalgalanmalara neden olacağı tahmin edilmektedir. Türkiye'de 2006-2007 sezonu zeytinin yılı olacağı için bu gelişmelerden etkilenmenin daha fazla olması beklenmektedir.

2006 yılında 5 YTL'den zeytin alımı yapan Tariş, 2007 yılı için fiyat açıklamamıştır. Piyasada zeytin fiyatları 3 YTL'nin biraz üzerinde seyretmekte; Tariş, ortakların acil ihtiyaçlarını karşılamak için "kaparo mahiyetinde" 1,5 YTL ön ödeme yapmaktadır.

k. Fındık

Fındığın önemi nedir?

Türkiye'de fındık geleneksel ihracat ürünlerinden biri olarak ülke ekonomisine oldukça önemli katkıda bulunmaktadır. Fındık tarımının en yaygın olduğu bölge Karadeniz kıyılarında, özellikle Ordu, Giresun ve Trabzon illeridir. Üç il Türkiye fındık üretiminin %50'den fazlasını gerçekleştirilmektedir.

Yıllık 600 bin ton üretim hacmi ve 200 bin tona varan ihracat kapasitesi ile fındık döviz getirisi yüksek tarım ürünlerinin en başında gelir. Ancak, fındık üreten ülkeler arasında üretim alanı, üretim hacmi ve ihracat bakımından Türkiye ilk sırada yer almasına karşılık, verimlilik bakımından diğer üretici ülkelerin gerisinde bulunmaktadır.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Karadeniz kıyı bölgesi fındık yetiştiriciliği bakımından en uygun iklim özelliğine sahip bölgedir. Türkiye'de üretilen fındığın %85'i Karadeniz Bölgesinde yetişmektedir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Kışın ilk ayları ile birlikte fındık ağacı çiçeklenmeye başlar. Temmuz-Ekim ayları arasında ise hasatı gerçekleştirir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Şubat-Haziran ayları boyunca finansman ihtiyacında olan fındık üreticileri Temmuz ayında başlayan hasat dönemi ile beraber tüccarlar ve kooperatiflere yaptıkları satışlarla Ocak ayına kadar nakit ihtiyacı çekmezler.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Hasat ve harmanlama işlemlerinin tamamlanmasının ardından fındık, üreticisi tarafından tüccarlara ve Fiskobirlik'e bağlı kooperatiflere satılır. 2006 yılında TMO da üreticilerden fındık alımı yapmıştır.

Fiyat eğilimi ne yöndedir?

Türkiye dünya fındık üretiminin %75'ini, ihracatının ise %85'ini gerçekleştirdiği için fındık fiyatı uluslararası gelişmelerle de yakından bağlantılıdır. Örneğin 2003 yılında fındığın tonu ortalama 3.750 dolardan ihracat edilirken, 2004 yılında don nedeniyle rekolte düşüncü fiyat 10.490 dolara kadar çıkmıştır. 2005 yılı ürünü fındık ton başına 6.000 dolardan alıcı bulmuşken, 2006 yılında ise fındığın kilosu 7,5 YTL'den 2 YTL'ye kadar düşmüştür. Türkiye'de rekoltenin fazla olması ve fiyatların olağandışı düşmesi, fındığın uluslararası fiyat düzeyini de olumsuz etkilemiştir. Geçen yıl fındığın tonunu 6.000 dolardan alan Avrupalı alıcı yeni sezonda 3.500 dolar fiyattan alım yapmaktadır.

I. Üzüm

Üzümün önemi nedir?

Bağcılık dünyanın en uygun iklim kuşağında yer alan Türkiye için vazgeçilmez tarım kollarından biridir. Bağcılık yapılan ülkeler içinde Türkiye, 560.000 hektar bağ alanı ile dördüncü, 3,5 milyon ton yaş üzüm üretimi ile de üçüncü sırada yer almaktadır. Üzüm üretiminin tüm meyve üretimi içindeki payı %30,7'dir.

Türkiye'de yaklaşık 1.200 çeşit üzüm üretilmektedir. Bu üzümler sofralık, şaraplık, kurutmalık olarak üç şekilde değerlendirilmekte; üretimin %35,4'ü sofralık, %41,7'si kurutmalık, %5,5'i şaraplık olarak kullanılmaktadır.

Türkiye uluslararası piyasada çekirdeksiz kuru üzüm ticaretiyle tanınmaktadır. Üzüm ihracatının yaklaşık %90'ı kuru üzümünden oluşmaktadır.

Hangi iklim-toprak koşullarında yetişir?

Bağlar yazları kurak veya az yağışlı yerlerde daha iyi gelişim gösterirler. Asmanın kökleri derinlere gittiği için bağ toprağının derin, yumuşak dokulu ve su tutma kapasitesinin yüksek olması gerekmektedir. Rüzgarların da bağlara doğrudan etkisi vardır; diğer iklim faktörleri müsait olmak şartıyla rüzgarlardan korunmuş yerler bağcılığa daha uygundur.

Türkiye'de yer alan tarım bölgeleri içinde hem alan hem de üretim yönünden Ege Bölgesi birinci sırada gelmektedir. Sadece bu bölge, bağ alanlarının %28,5'ine, üzüm üretiminin %45,6'sına sahiptir.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Türkiye'de üzümler çeşit ve ekolojiye göre Haziran başı ile Kasım ayı sonuna kadar olan periyotta hasat edilmektedir. Hasat zamanı ve şekli çeşidin sofralık, şaraplık ya da kurutmalık oluşuna göre değişir. Pazar isteklerine, tatlanma durumuna, salkım sapı ve iskeletin rengine göre de hasada başlanmaktadır.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Hasat öncesi bağın bakıma ihtiyaç duyduğu Mart-Temmuz ayları boyunca finansman ihtiyacı yoğun olarak yaşanır. Hasadı takip eden Eylül-Aralık ayları boyunca ise nakit akışı canlanmaktadır.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Hasat sonrası üzüm üreticisi tarafından doğrudan tüccarlara, Tarış'e bağlı kooperatiflere ya da işlenmek üzere fabrikalara satılmakta, sonrasında da yurt içi ve yurt dışı pazarlara sunulmaktadır.

Fiyat eğilimi ne yöndedir?

En fazla ekonomik değeri ve ihrac pazarı olan üzüm, esas olarak Ege Bölgesinde yetiştirilen kurutmalık çekirdeksiz üzümdür. İzmir Ticaret Borsası tarafından gerçekleştirilen çekirdeksiz kuru üzüm rekolte tahmin çalışmalarında Ege Bölgesindeki 820 bin dekarlık alanda gerçekleştirilen üretimin, 2005-2006 sezonunda 850 bin dekara yayıldığı belirlenmiştir. Ege'deki çekirdeksiz kuru üzüm alanlarının büyüklüğü, 1994 yılında sadece 643 bin dekarı. Bu artışa paralel olarak 1995-1996 sezonunda 179 bin ton olan üretimin, 2006 sezonunda 242 bin ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Taze üzüm ihracatında geçen yıl 35 dolar/ton ihracat iadesi uygulanmıştır. 2006 döneminde çekirdeksiz kuru üzüm maliyeti yaklaşık 1,23 YTL/kg olarak hesaplanırken; dönem başında 1,5 YTL/kg'dan işlem gören kuru üzüm fiyatı, daha sonra 1-1,1 YTL/kg'ya kadar düşmüştür. Tarış ortaklarına net 1 YTL/kg avans ödemektedir.

2003 yılında 1 kg kuru üzüm fiyatı 1,40-1,45 YTL iken 2004 yılında 0,65-0,70 YTL'ye kadar düşerken; 2005 yılında çiftçi ürününü 1,25-1,30 YTL arasında satmıştır. 2006 yılında da kuru üzümün kilosu 0,90-1 YTL arasında alıcı bulmaktadır.

m. Seracılık

Seracılığın önemi nedir?

Seracılık ekonomiye ve istihdama katkısı yanında yılın her mevsiminde taze sebze tüketebilmeyi olanaklı kılması nedeniyle önemli bir yetiştiricilik biçimidir. Seracılık, ürünlerin tarlada yetiştirildiği dönemler dışında yoğunlaşması nedeni ile kârlı ve alternatif bir faaliyet olmakla birlikte, özellikle serada üretimin yüksek maliyetli olması ve teknik bilgiye dayalı üretim yapılması zorunluluğu seracılığın daha fazla bilgi ve sermaye gerektiren bir yetiştirme sistemi olmasına sebep olmaktadır.

Türkiye'de seracılık faaliyetleri sebze yetiştiriciliğinde yoğunlaşmıştır. Toplam sera yetiştiriciliğinin %95'ini sebze, %5'ini ise, meyve ve süs bitkileri yetiştiriciliği oluşturmaktadır.

Seracılıkta domates, salatalık, biber, patlıcan, kavun, karpuz ve kabak en çok yetiştirilen sebzelerdir. Seralarda yetiştirilen ürünlerin %38'ini domates, %26'sını salatalık, %14'ünü karpuz, %6'sını patlıcan, %5'ini sivri biber, %2'sini dolmalık biber, %4'ünü kabak ve %2'sini kavun üretimi oluşturmaktadır. Türkiye'nin domates üretiminin yaklaşık %15'i örtüaltı yetiştiricilik ile üretilmektedir.

İklim-toprak koşullarının önemi nedir?

Seracılık faaliyetlerinin genel yapısını belirleyen ana faktör, ülkelerin iklim özellikleridir. Türkiye'de iklim özelliklerine bağlı olarak seracılık yoğunlukla Akdeniz ve Ege Bölgelerinde yapılmaktadır.

Türkiye'de seracılık faaliyetlerinin %87'si Akdeniz Bölgesinde gerçekleşmektedir. Akdeniz Bölgesindeki sera alanlarının %39'u Antalya, %30,7'si Adana, %25'i İçel ve %4,9'u Hatay'dadır.

Yetiştirme süreci, ekim-hasat zamanları nelerdir?

Seracılıkta yılda 2 kez ekim yapılır. Kasım ve Aralık ayları içinde yapılan ekimin hasadı Mart-Mayıs aylarında yapılmaktadır. İkinci ekim Temmuz ile Ağustos aylarında, hasat ise Kasım ile Şubat aylarında gerçekleştirilir.

Finansman döngüsü nasıldır? Üretici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?
Nisan-Haziran, Aralık-Şubat ayları nakit akışının en yoğun olduğu dönemlerdir.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Ürünler aracı komisyonculara ya da doğrudan tüccarlara satılmaktadır. Bu ürünler daha sonra tüccarlar kanalıyla iç ve dış pazarlara sunulur. İhracatın büyük bölümü Rusya, Romanya, Bulgaristan ve Almanya'ya yapılmaktadır.

n. Hayvancılık

Hayvancılığın önemi nedir?

Hayvancılık, Türkiye'nin kalkınmasında, dış ticaretin artırılmasında, sanayiye sağladığı hammadde katkısında, kırsal alanda istihdam yaratılmasında sahip olduğu potansiyel ile önemli bir yere sahiptir.

Hayvancılığa dayalı olan ve hayvancılığın istihdamda etki ettiği sektörlerin başında yem sanayi, et ve mamulleri sanayi, süt ve mamulleri sanayi, dericilik-tekstil sanayileri, veteriner ilaçları, hayvancılık ekipman sanayileri gelmektedir.

Bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapan işletmelerde mevcut hayvan varlığının %70,87'si büyükbaş, %28'i küçükbaş ve %1,13'ü kümes hayvanıdır. Bu işletmelerin toplam aktif sermayeleri içinde hayvan sermayesi ortalama %9,26'dır. Bu oranın olması gereken seviye olan %25 seviyelerinde olmaması işletme sonuçlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu işletmelerde elde edilen toplam üretim değeri içinde hayvansal üretim değerinin payı ortalama %31,04'tür. Diğer taraftan bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yürüten işletmelerde mevcut işgücünün %38,08'i atıl kalmaktadır. Dolayısıyla bitkisel üretimde olduğu gibi rekolte tipi bir üretim yapısı göstermeyen ve tüm yıla yayılan dinamik bir üretim sürecine sahip olan hayvancılığın bu tip işletmelerde geliştirilmesiyle mevcut işgücü daha etkin değerlendirilmiş olacak, böylece hem hayvansal hem bitkisel üretimden sağlanan gelir hem de işletmelerin toplam geliri artacaktır.

Sadece hayvancılığa yer veren ihtisaslaşmış işletmelerin analizinde hayvan varlığı değerinin %84,56'sı büyükbaş hayvan, %14,25'i küçükbaş hayvan ve %1,19'u kümes hayvanlarından oluşmaktadır. İşletmelerin aktif sermayeleri içinde hayvan sermayesi oranı %32,15 iken, elde edilen toplam üretim değerinin %87,50'si hayvancılıktan elde edilmektedir. Bu işletmeler daha çok kıyı bölgeleri ile büyük tüketim merkezleri etrafında yoğunlaşmış olup yüksek verimli kültür ırkları ve bunların melezleri ile süt sığırcılığı, besi sığırcılığı, et ve yumurta tavukçuluğu yapmaktadırlar.

İklim koşullarının önemi nedir?

Hayvancılığın nemli iklim, gür ve uzun boylu otlara sahip yerlerde artırılması mümkündür. Bunun dışında tarıma elverişli olmayan bölgelerde de hayvancılık yaygınlaşmaktadır.

Yetiştirme süreci ne kadardır?

Tüm yıl boyunca hayvancılık yapılabildiği gibi, büyükbaş hayvanlarda ortalama yetiştirme süresi 9-10 ay civarındadır.

Süt sığırlarının beslenmesi

Süt ineklerinin yemlenmesinde en önemli nokta süt verimi, canlı ağırlık ve sütteki yağ oranı göz önüne alınarak hesaplanan günlük besin maddeleri altında yemleme yapılmamasıdır. Süt veriminin normal seyretmesi verime göre yemlemeye bağlıdır. İhtiyacın altında yemleme verim düşüklüğüne neden olacağı gibi hayvanın sağlığının bozulmasına da neden olacaktır. Öte yandan ihtiyacın üzerinde yemleme boşa harcanmış para anlamına gelmektedir. Yemlemede meydana gelecek aksaklıklar verim kaybına neden olacağı için daha sonra normal yemlemeye geçilse dahi süt verimi normale dönemeyebilir. Bu nedenle gelişme, gebelik, süt verimi ve kuruda kalma dönemlerinde doğru besleme yapılması üreticinin daima lehine olacaktır.

Sığır besiciliği (et besiciliği)

Sığırların et verimini artırmak için besi sığırcılığı yapılmaktadır. Besicilikte başarılı olmak için, hayvanın ırkı, yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve görünüşü önemlidir. Hayvanı beslemeye başlarken yeme alıştırmak gerekmektedir. Bu amaçla konsantre yemden azar azar arttırarak verilmelidir. Canlı ağırlığın %2-2,5 oranında kuru madde karşılığı yem tüketmesi (kaba yem+fabrika yemi) uygundur. Yem miktarı ve yemin ne kadarının kaba ne kadarının kesif olacağı besi dönemine göre değişmektedir. Pratik olarak besi başında %70 kaba, %30 kesif yem, daha sonraları %30 kaba, %70 kesif yem, semirtme döneminde %10-15 kaba, %85-90 kesif yem verilmesi gerekir. Yaş pancar posası kullanılıyorsa canlı ağırlığın %5'ini geçmemelidir. Besi hayvanı 120 günden daha az sürede taze yem veya kesif yemle besleniyorsa, buna kısa süreli besi, besleme süresi 120-220 gün arasında olursa buna orta süreli besi, besleme süresi 220 günü geçerse buna da uzun süreli besi denmektedir.

Finansman döngüsü nasıldır? Besici ne zaman paraya ihtiyaç duyar? Ne zaman para kazanır?

Hayvan alımı ile besicinin nakit ihtiyacı başlamaktadır. Hayvan bakımına yönelik, ilaç, yem, gübre giderlerini karşılamaya yönelik finansmana gereksinim duyulmaktadır. Et besicileri, hayvan kesimini takiben para kazanmaktadır; süt besicileri ise süt satışları ile aylık gelire sahip olabilmektedir.

Hangi kanallarla pazarlanır?

Et/süt besicileri, tüccarlar aracılığı ile satış yapabildikleri gibi, son dönemlerde büyük firmaların direk besiciye ulaşması ve önanlaşma ile fabrika-besici ilişkisi doğmuş bulunmaktadır.

Hayvancılık sektöründe ekonomik bir işletme hangi özellikleri taşımalıdır?

Besicilikte kredilendirilecek işletmelerin entegre işletme niteliğini taşıması çok önemlidir. En rasyonel besicilik, kesimhane, soğuk depo, yem üretim tesisi veya et mamulleri üretiminin biri veya birkaçı ile birlikte yapılan besiciliktir. Besicilik işletmelerinde öngörülen büyüklük, 1.000 büyükbaş/dönem (bir dönem 6 aydır), 3.000 küçükbaş/dönem (bir dönem 5 aydır) büyüklüktür. Ancak bu tip işletmeler, Türkiye'deki işletmelerin yaklaşık %1'ini oluşturmaktadır. Küçükbaş besicilikte ise aynı gerekçelerle asgari hayvan sayısının 1.000 küçükbaş/dönem olması uygun bulunmaktadır.

6. Tarım Sigortaları

14/06/2005 tarihli 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" yürürlüğe girmiş olup 18 sigorta şirketi TARSİM'e üye olmuş ve devlet destekli tarım sigortaları kapsamında poliçe kesebilecek duruma gelinmiştir.

Yeni yasa doğrultusunda;

a. Bitkisel ürün sigortası

Üreticinin sigorta yaptırabilmesinde ilk şart Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olmasıdır. Bu kayıt ile birlikte sigorta priminin %50'si devlet tarafından karşılanacaktır. Kalan 05.01.2007 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca alınan karara göre; bitkisel ürünler için, dolu ana sigortası ile birlikte yangın, heyelan, fırtına, hortum ek teminatları paket halinde; ayrıca açık alanda yetiştirilen meyveler için bu belirtilen teminatlara ilave olarak isteğe bağlı don ve kalite kaybı riskleri teminatı; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife talimatlar kapsamında Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı çiftçilerin arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak Tarım Sigortaları Havuzu tarafından verilmektedir.

Don Teminatı Kapsamında Olan Meyveler: Altın top, antep fıstığı, armut, avokado, ayva, badem, ceviz, dut, elma, erik, fındık, incir, kayısı, kestane, kiraz, kivi, limon, mandalina, muşmula, muz, nar, portakal, şeftali (nektarin), şeftali, Trabzon hurması, üzüm, vişne, yenedünya, zeytin.

b. Hayvan hayat sigortası

Ön soykütüğü veya soykütüğüne kayıtlı olan süt sığırları için;

- Genel şartlarda yazılı istisnalar dışında kalan, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale,
- Her türlü kazalardan, yılan ve böcek sokması,
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpmaları,
- Yangın ve infilak sebebiyle meydana gelen, ölüm ve mecburi kesim riskleri ile teknik şartlar çerçevesinde yavru atma riski, sigorta kapsamındadır.

Prim ödemelerinde %50 Devlet Desteği mevcuttur.

c. Sera sigortaları

Tüm bitkisel ürünler için dolu, fırtına, hortum, yangın ve heyelan risklerinin neden olduğu miktar kaybı sigorta kapsamındadır. Fırtına ve hortum riskleri isteğe bağlı olarak teminata dahil edilebilmekte ve sigorta yapılabilmesi için, risk incelemesi yapılması ve seranın aranılan vasıflara uygun bulunması şartı aranmaktadır.

Prim ödemelerinde %50 Devlet Desteği mevcuttur.

II. Organik Tarım

Milli ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz.

1 Kasım 1937

H. Atatürk

a. Organik Tarım nedir?

Günümüzde tarımsal üretimde kullanılan ilaç, gübre gibi kimyasalların olumsuz etkilerinin insan ve toplum sağlığı üzerindeki zararları artarak kendini hissettirmeye başlamıştır. Tüm bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmak amacıyla, kimyasal gübre ve tarımsal ilaçların yerine onlarla aynı görevi yapan organik gübre ve biyolojik savaş yöntemlerine dayalı yeni bir üretim şekli olarak gelişen organik tarım, tarım sektörüne de yeni bir anlayış getirmiştir.

Organik tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmak için doğa ile uyumlu olarak, kapalı bir sistemde, miktar artışından çok ürün kalitesine odaklanan alternatif bir üretim anlayışını benimser. Organik tarım sadece bir gıda üretim kaynağı olmayıp, aynı zamanda biyolojik çeşitliliğinin korunmasının, erozyon, çölleşme ve iklim değişikliğine neden olan faktörlerin etkisinin giderilmesinin başlıca dayanağı olup, kimyasal kirlilik ve zehirli kalıntının sonlandırılması için de önemli bir araç olmuştur. Organik tarımın en olumlu yanı yoğun girdi kullanılmaması nedeniyle çevrenin korunması, sağlıklı beslenme ve üretim maliyetinin düşük olmasıdır.

Bu temelde organik tarım faaliyetleri bölgesel değişiklikler gösterse de genel olarak aşağıdaki prensipleri uygular;

- Uygun yöntemlerle minimum toprak işleme
- Toprak verimliliğinin korunması ve artırılmasına yönelik çalışmalar
- Kimyasal gübre yerine organik gübre kullanımı
- Dayanıklı, sağlıklı tohum ve bitki çeşitlerinin seçimi
- Bitki korumada kimyasal girdi yerine ekolojik yöntemlerin kullanımı
- Hasat depolama işleme paketlenme faaliyetlerinin ekolojik yöntemler içinde yürütülmesi

b. Dünyada ve Türkiye'de Organik Tarım

Tüm dünyada hızla artan organik tarımda genellikle ülkelerin geleneksel ürünleri (Hindistan'da çay, Danimarka'da süt ve süt ürünleri, Arjantin'de et ve et ürünleri, Orta Amerika ve Afrika ülkelerinde muz, Tunus'ta hurma, zeytinyağı, Türkiye'de ise kurutulmuş ve sert kabuklu meyveler) organik olarak üretilen ilk ürünlerdir.

Günümüzde dünyada 130'dan fazla ülkede organik tarım yapılmaktadır. Bu ülkelerden 90'ı gelişmekte olan ülkeler, 15'i ise az gelişmiş ülkelerdir. Dünyada kıtalara göre organik tarım alanlarının %42'si Avustralya'da, %24'ü Güney Amerika'da, %23'ü Avrupa'da, %6'sı Kuzey Amerika'da %4'ü Asya ve %1'i de Afrika kıtasında bulunmaktadır.

Dünyada organik tarımda 10 milyon hektar ile Avustralya ilk sırayı alırken Arjantin 3 milyon hektar, İtalya da 1,1 milyon hektarlık bir alanda organik tarım yapmaktadır. Türkiye ise yaklaşık 100 bin hektarlık alanla çok gerilerde bulunmaktadır.

Türkiye'de organik tarım ilk olarak 1984-1985 yıllarında Ege Bölgesinde geleneksel ihracat ürünleri olan kuru incir ve kuru üzüm gibi ürünlerde sözleşmeli üretim sistemi ile yapılmıştır. Daha sonra bu ürünlere kuru kayısı, fındık gibi ürünler de katılarak farklı bölgelere yayılmıştır. Günümüzde yaklaşık 130 çeşit üründe organik tarım yapılmaktadır. 2003 yılı itibarıyla 13.016 çiftçi 103,5 bin hektarlık bir alanda organik tarımla uğraşmaktadır. Bu alandan yaklaşık 359 bin kg ürün elde edilmiştir. Türkiye'de organik üretimin ürün grupları itibarıyla dağılımı incelendiğinde; üretimin %61'i kuru meyveler, %21'ini tarla bitkileri, %5'ini üzümü meyveler, %2'sini sebzeler, %2'sini yaş meyveler ve %2'sini tıbbi ve baharatlı bitkiler oluşturmaktadır. Türkiye'de organik üretim toplam tarımsal üretimin yaklaşık %1'ini oluşturmaktadır. (Tablo 14.)

Tablo 14. En çok Hangi Tarım Ürünleri Organik Yollarla Yetiştiriliyor?

Ürün	Miktar / ton
Kuru ve Kurutulmuş Meyveler	14.307,52
Yaş Meyve	3.172,30
Sebze	187,60
Tarla Bitkileri	2.684,17
Tıbbi Bitkiler	11,66
Diğerleri	502,92

Kaynak: DIE, 2003 verileri

Türkiye'nin yıllara göre ihracat değerlerine bakıldığında yıllar itibarıyla sürekli bir artış görülmektedir. 1998 yılında 8,6 bin ton olan ihracat, 1999'da 12 bin, 2002 yılında 19 bin tona çıkmıştır 2003 yılında da 21 bin ton olmuştur. 2003 yılı itibarıyla yapılan ihracatın değeri de yaklaşık 37 milyon dolar olmuştur. Organik ürünler genellikle AB ülkelerine ihraç edilmektedir. Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere ve Hollanda başlıca ihracat yapılan ülkelerdir. Bu ülkelere en çok kuru üzüm, kuru incir, fındık, nohut, kuru elma, mercimek gibi ürünler ihraç edilmektedir.

c. Üretim ve Pazarlama Süreci

Sözleşmeli Üretim

Türkiye'de üretilen ekolojik ürünler büyük ölçüde yurt dışı pazarlara gönderildiğinden ekolojik ürün üretim miktarı ve çeşitliliği yurt dışından gelen talepler doğrultusunda şekillenmektedir. İhracat organizasyonunun gerekliliğinden dolayı üretim organizasyon kuruluşları tarafından sözleşmeli olarak çiftçilere yaptırılmaktadır.

Sözleşmeli tarım, üreticilere fiyat ve satış garantisi getirerek avantaj sağlamaktadır. Yapılan sözleşmede taraflar üretim ile ilgili koşulları, fiyat ve varsa prim miktarını açıklayarak mahkemeye başvurma hakkı saklı olmak koşulu ile kanuni güvence altına alınmaktadır.

Ekolojik üretimde belirli yasakların olması ve 2-3 yıllık bir geçiş sürecinden sonra ekolojik üretime geçilebilmesi, uzun dönem üretim planlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle yapılan araştırmaların yasal geçerliliğinin olması ve tarafların yasalara uyması ekolojik tarımın başarısı için zorunludur.

Pazarlama

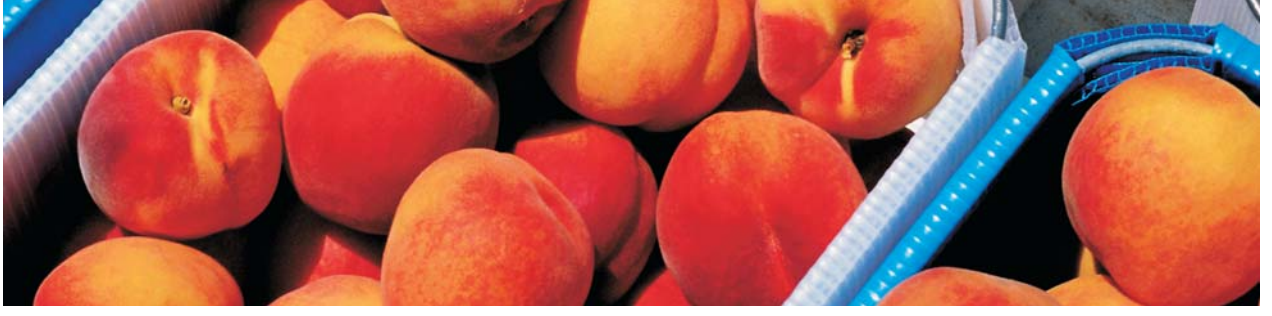
Ekolojik ürünlerin çok büyük kısmı dış pazara sunulmakta ve bu ürünlerin bir kısmı doğrudan tüketilmekte, bir kısmı ise normal mamul ürünlerin karışımlarında yer almaktadır. Az sayıdaki uygulamalarda da üreticiler kontrol ve sertifikasyon firması ile doğrudan temas ederek ürünlerini sertifikalandırır ve serbest pazarda satışa sunar.

Kontrol ve sertifikasyon ücretlerinin küçük çiftçiler tarafından üstlenebilecek düzeyde olmaması, teknik bilgi eksikliği ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği üreticilerin sisteme doğrudan ürün sağlamalarını kısıtlamaktadır.

Ekolojik üretim projeleri ve pazarlaması farklı yöntemlerle gerçekleşir:

- 1 Üretim projesi ülkede yerleşik bir firma tarafından gerçekleştirilir ve ürünler bu firma tarafından işlenir, paketlenir ve ihraç edilir.
- 2 Üretim projesi yurt dışından yabancı bir kuruluş tarafından kurulur, elde edilen ürünler anlaşmalı yerel firma tarafından fason olarak işlenir ve ürünler proje sahibi firmaya ya işleyici kuruluş ya da ihracat firması tarafından ihraç edilir.
- 3 Üretim projesi yurt dışından yabancı bir kuruluş tarafından kurulur, elde edilen ürünler yabancı firmanın Türkiye'de tek başına veya ortak olarak kurduğu tesislerde işlenir veya işleyici kuruluş veya ihracatçı firma tarafından proje sahibi firmaya ihraç edilir.

d. Organik Tarım Sisteminin Avantajları

Türkiye'de sentetik kimyasallar çiftçilerin büyük bir kısmı tarafından ya çok az kullanılmakta ya da hiç kullanılmamaktadır. Bu nedenle ekolojik tarıma geçişin kolay olması beklenebilir. Üretici geliri ürüne bağlı olarak artmaktadır (Ortalama %10 artış olduğu tahmin edilmektedir).

Fiyatı hızla artan kimyasal gübre, pestisit ve enerji girdilerinden tasarruf edilmektedir. Sözleşmeli tarımla üreticinin tüm ürününün alınması garanti altına alınmaktadır. Ekolojik ürünlerin ihrac fiyatı diğer ürünlerden %10-20 düzeyinde daha yüksektir. Ekolojik ürünlerin ihracatı ile tarım ürünleri için ilave bir kapasite yaratılmaktadır. Dolayısıyla ihrac edilen her ton daha önce ulaşılamayan tüketici kitlesine gitmektedir. Özel bilgi isteyen ekolojik tarım modeli ziraat mühendisleri için yeni istihdam sahaları yaratmaktadır. Tarımsal alanların sahip olduğu parçalı yapı da organik tarımın Türkiye'ye adaptasyonunu kolaylaştıran unsurlardan birisidir.

e. Organik Tarım Sisteminin Dezavantajları

Türkiye'de tarımsal ürün arzında yıldan yıla önemli dalgalanmalar görülmektedir. Hızla artıp gençleşen nüfus, tüketim düzeyinin ve çeşitliliğinin sürekli artması ve çevredeki ülkelerin hemen hepsinin tarımsal ürün talep eden özellikleri sebebiyle organik tarımın (verimde meydana gelebilecek azalma nedeniyle) kısa vadede gelişmesi zor görünmektedir. Ekolojik tarım metoduyla bitkisel üretimde ortaya çıkan bir sorun, arazilerin çok küçük, parçalı ve birbirine yakın olmasıdır. Bu durum organik üretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü ekolojik üretim yapan bir işletmenin çevrede üretim yapan diğer klasik işletmelerde kullanılan kimyasallardan etkilenmemesi mümkün değildir.

Ekolojik tarım sisteminde yetiştirilen ürünlerin pazarlanması özellikle iç piyasa için yeni ve belirsiz bir konudur. Konunun yeni olması nedeniyle yeterli tarımsal yayım çalışmaları ve eleman bulunmaması ekolojik tarımın bir diğer olumsuz yanındır.

f. Organik Tarıma Yapılan Destekler

Tarım Bakanlığı tarafından organik tarımın gelişimini hızlandırmak ve desteklemek amacıyla bazı projeler ve pilot bölgeler tespit edilerek çalışmalar başlamıştır. Pilot bölgelerden birisi de Kelkit Vadisi kapsamında yer alan Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Sivas, Tokat bölgeleridir.

2002 Kelkit'te özel girişim tarafından Organik Süt Sığırcılığı İşletmesi'ni de bünyesinde barındıran Doğan Organik Ürünler Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi kurulmuş ve yapılanma çalışmaları başlamıştır. 2002 yılında bölgede 1700 hektarlık bir alanda tarımsal üretim çalışmasına girilmiştir; bu anlamda bölge üreticilerinden 110 çiftçi ile sözleşmeli üretim anlaşmaları yapılmıştır. Üretim çalışmalarında, sözleşmeli üretim yapan anlaşmalı çiftçilerin de ücretsiz kullanımına sunulmak üzere ihtiyaç duyulan alet ve ekipman parkı oluşturularak, bölgenin modern tarım makineleriyle tanışması ve tarım tekniklerinin iyileştirilmesi için ilk adımlar atılmıştır.

Bölgede oluşturulan çiftçi grupları ve köylerde, çiftçi eğitim seminerleri düzenlenerek; tarım sektöründe yaşanan gelişmeler, bu gelişmelerin Türkiye'de uygulanabilirliği, üreticilerin kendi imkânları ile yapabilecekleri yeni uygulamalar, tarımsal mekanizasyonda ülkemizde yapılan hatalar, dünyada yaşanan gelişmeler, toprak, toprak işleme, gübreleme, sulama ve erozyon, bitki besleme, organik tarım ve Türkiye'de ve dünyada organik tarımın durumu ve geleceği, hayvansal üretim, hayvan barınakları, konularında çiftçilerin bilinçlendirilmesi hedeflenmiştir.

III. Tarımda Özel Günler

HAFTA	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS
1		BARTIN Çilek Şenliği	ADİYAMAN Besni Kavun Şenliği	AFYON Bolvadin Kaymak Şenliği
		ADANA İmamoğlu-Şeftali Şenliği	BOLU Kiraz Şenliği	BURDUR Harmancık Emtia ve Hayvan Panayırı
		BURDUR Orhaneli Çilek ve Kiraz Şenliği ISPARTA Kiraz Şenliği TEKİRDAĞ Kiraz Şenliği	TOKAT Almus-Vişne Şenliği	ÇANKIRI Kızılırmak Kavun Şenliği ELAZIĞ Beyelması Leblebi Şenliği ERZİNCAN Refahiye-Bal Şenliği
2	HATAY Çiçek Şenliği	AFYON Dereçine Kiraz Şenliği	HATAY Kırıkhan-Kavun Şenliği	SIVAS Gürün-Kayısı Şenliği
	KAYSERİ Bünyan-Yoğurt Şenliği	ÇANAKKALE Lapseki Kiraz Şenliği	MANİSA Gölmarmara-Karpuz Şenliği	
	DÜNYA ÇİFTÇİ GÜNÜ	MERSİN Mut-Kayısı Şenliği	NİĞDE Ulukışla-Kiraz Şenliği	
3	UŞAK Sivaslı-Çilek Şenliği		MANİSA Akhisar-Karpuz Şenliği	ARDAHAN Merkez Hayvan Ürünleri Festivali
	MUĞLA Fethiye- Domates Şenliği			SAMSUN Bafra-Karpuz Şenliği
4	İZMİR Kemalpaşa-Kiraz Şenliği	ADANA Saimbeyli-Kiraz Şenliği	DENİZLİ Buldan Üzüm Şenliği	AFYON Fetihbey Kavun Şenliği
	İZMİR Bademlik-Kiraz Şenliği	ÇANKIRI Eldivan Kiraz Şenliği	SİNOP Ayancık-Keten Şenliği	BİNGÖL Kiği Bal Şenliği
	ŞANLIURFA Bozova-Karpuz Şenliği	RİZE Çay Festivali		NEVŞEHİR Üzüm Şenliği
				RİZE Anzer-Bal Şenlikleri

EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
AYDIN Germencik İncir Şenliği	AMASYA Taşova Bamya Şenliği	BURDUR Orhangazi Zeytin Şenliği	
DENİZLİ Çal Bağbozumu Şenliği	ANTALYA Korkuteli Elma-Armut Şenliği	ÇORUM Osmançık Pirinç Panayırı	
DİYARBAKIR Karpuz Şenliği	BİNGÖL Elma ve Baş Şenliği		
GAZİANTEP Altın Fıstık Şenliği	MANİSA Dağyeni Elma Şenliği		
MANİSA Alaşehir Üzüm Şenliği	MERSİN Kırobası Elma Şenliği		
MANİSA Turgutlu Bağbozumu Şenliği			
ESKİŞEHİR Uyuzhaman- Kavun Şenliği	DENİZLİ Yenicekent Nar Şenliği		
MANİSA Bağbozumu- Şenliği	KOCAELİ Eşme-Ayva Şenliği		
SAKARYA Osmanbey-Tarım ve Hayvancılık Festivali			
	BİTLİS Adilcevaz Ceviz Şenliği		MUĞLA Dalyan-Su Ürünleri Şenliği
	ORDU Kabataş Bal Şenliği		
ANTALYA İbradı Üzüm Şenliği			
BİLECİK İnhisar Nar Festivali			
BURDUR Yenişehir-Biber Şenliği			
ÇORUM Mecitözü Ayçiçeği Şenliği			
GİRESUN Çamoluk- Bal Şenliği			
GÜMÜŞHANE Elma Şenliği			

Kaynakça

- Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Kırsal Nüfusunun Katılımı ve Gelişimi Projesi, Çiftçi Bilgilendirme Kitabı, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Kasım 2006
- Demir Alkan, Gül Umut, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü T.E.A.E.- Bakış, organik tarım, Nisan 2004
- TÜİK İstatistikleri
- DPT, Bölgesel Gelişme ve İllerin Performans Göstergeleri, 2004
- DPT, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler
- İkinci Tarım Şurası, Bitki Yetiştiriciliği, Bitki Koruma ve Çevre Sağlığı, 2004
- Tan Sibel, Köksal Hatice, Ekonomi Araştırma Enstitüsü T.E.A.E.- Bakış, Sürdürülebilir Tarım, Nisan 2004
- Yaşar Uysal, Küreselleşme ve AB'ye Tam Üyelik Perspektifinde Ege ve Türkiye Tarımında Yeniden Yapılanma, Temmuz 2006
- Türkiye'de Doğa Dostu Tarım Programına Giriş El Kitabı Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Mayıs 2006
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Tarım Sektörünün Finansmanı Projesi, Ocak-2004
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği, AB Müzakere Sürecinde OTP'ye Uyum ve Tarımda Acil Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Haziran 2006
- TARSİM
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İnternet Sitesi
- Türkiye Ziraatçiler Derneği

Faydalı Olabilecek İnternet Siteleri

Tüm sorularınız ve Tarım Rehberi ile ilgili görüşleriniz için: tarim@teb.com.tr

- T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı www.tarim.gov.tr
- Türkiye Ziraatçiler Derneği www.ziraatcilerderneği.org.tr
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği www.tzob.org.tr
- TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu) www.tarsim.org.tr
- Tarım Sigortaları Vakfı www.tsv.org.tr
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr
- Tarım İlaçları Sanayici, İthalatçı ve Temsilcileri Derneği www.tisit.org.tr
- Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği www.turkted.org.tr
- TARMAKBİR (Türk Tarım Alet ve Makina İmalatçıları Birliği) www.tarmakbir.org
- Bahçe Bitkileri Derneği www.bahceder.org.tr
- Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği www.dsymb.org.tr
- Zirai Mücadele İlaçları Üreticileri Derneği www.zimid.org
- Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği www.buğday.org
- Türk Tarım www.turktarim.com
- Tarımsal Pazarlama www.tarımsal.pazarlama.com
- Tarımsal Ekonomik Araştırma Enstitüsü www.aeri.org.tr
- Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü www.tugem.gov.tr

Endeks

AB	1, 5, 7, 38, 42
ABD	5
Akdeniz	11, 12, 22, 30, 33
arpa	9,12,16, 22
baklagiller	9
buğday	2, 9, 12, 14, 16, 21, 22, 42, 43
çavdar	9, 16
çay	17, 18, 29, 35, 37, 40
Çiftçi Kayıt Sistemi	7, 15, 35
dünya	5, 6, 16, 22, 23, 30, 37
Ege	11, 12, 22, 23, 25, 26, 27, 30, 32, 33, 37, 42
ekilen alan	7, 12
endüstriyel bitkiler	9
et besiciliği	34
GSMH	5, 27
Güneydoğu	11, 12, 23, 26
ihracat	kapak içi, 6, 15, 20, 25, 28, 31, 32, 38, 39
istihdam	2, 5
işlenen alan	7, 11
işletme	6, 7, 8, 19, 20, 29, 30, 34, 35, 39
ithalat	21, 22, 23
Karadeniz	11, 12, 22, 23, 27, 29, 31
komisyoncu	13, 28, 33
kooperatif	23, 26, 27, 30, 31, 32
kuşyemi	9
Marmara	11, 12, 22, 23, 27, 30, 40
mazot	16, 21
meyve	7, 8, 9, 10, 16, 18, 28, 30, 32, 33, 35, 37
mısır	2, 9, 14, 15, 18, 22
milli gelir	kapak içi, 2, 5
nadas	7
Orta Doğu	11, 12
Orta Güney	11, 12
Orta Kuzey	11, 12
sebze	7, 8, 9, 10, 14, 33, 37
sigorta	2, 35, 43
soykütüğü	18, 35
sözleşmeli üretim	37, 38, 39
süt sığırcılığı	34, 39
tahıllar	9, 22
tarım alanı	5, 6, 7, 11, 12
tarım kredileri	20
TEKEL	25
TMO	21, 22, 31
tüccar	13, 21, 22, 24, 25, 26, 29, 31, 32, 33, 35
yağlı tohumlar	9
Yeni Tarım Yasası	6, 7
yulaf	9, 16
yumru bitkiler	9

TEB İşletme Bankacılığı'nın
çiftçiye hediyesi:

Yeni Mahsul Tarım Kredileri

Hasat Kredisi | Traktör ve Tarımsal Ekipman Kredileri | Besicilik Kredisi | Süt Besiciliği Kredisi | Yatırım Kredisi

Siz de TEB İşletme Bankacılığı'nın yeni kredi anlayışıyla tanışın.
Ürünüze özel vade yapısı ve esnek geri ödeme alternatifleriyle
bereketinize bereket katın.

Hangisi size daha yakınsa: teb.com.tr / 444 0 666 / TEB Şubeleri

BNP PARIBAS ORTAKLIĞI